

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning och lagen om marknadsdomstolen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås att lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning och, i samband därmed, lagen om marknadsdomstolen ändras.

Det föreslås att tobaksrökning förbjuds i alla offentliga inomhusutrymmen samt i allmänna lokaler och lokaler för kunder vid myndigheter och andra liknande offentliga samfund. Det föreslås även att tobaksrökning skall förbjudas i allmänna kommunikationsmedel och vid offentliga tillställningar som arrangeras inomhus samt i allmänna och gemensamma utrymmen samt utrymmen för kunder på arbetsplatser. Enligt propositionen är arbetsgivaren efter förhandlingar med arbetstagarna eller representanter för dem skyldig att sörja för att arbetstagarna inte ofrivilligt blir utsatta för tobaksrök i arbetslokalerna. Det föreslås även att tobaksrökning förbjuds i inomhusutrymmen för barn i daghem och elever vid läroanstalter samt på sådana utomhusområden vid daghem eller läroanstalter som i huvudsak är avsedda för personer under sexton år.

Det föreslås att den minimiåldersgräns på sexton år som enligt tobakslagen skall iakttas vid försäljning av tobaksprodukter och rökdon skall bli ovillkorlig. Med anledning av en ändring av Europeiska Gemenskapernas råds direktiv om märkningar av tobaksvaror före-

slås i propositionen ett förbud mot saluföring av annan tobak för oralt bruk än sådan som skall rökas eller tuggas. Enligt propositionen skall det bli förbjudet att anknyta tobaksprodukter och rökdon eller deras varumärken och andra kännetecken till reklamen för någon annan produkt eller tjänst eller till någon annan försäljningsfrämjande verksamhet samt att vid marknadsföringen av tobaksprodukter använda varumärket eller något annat kännetecken för en annan produkt eller tjänst som allmänt används inom näringsverksamheten. I propositionen föreslås även en definition av innehållet i sådan tillåten produktinformation som tillverkare eller importörer av tobaksprodukter och rökdon ger dem som deltar i försäljningen av dessa produkter.

Avgörandet av meningsskiljaktigheter i fråga om tolkningen av stadgandena om förbud mot reklam och annan försäljningsfrämjande verksamhet föreslås bli överfört från högsta förvaltningsdomstolen till marknadsdomstolen, som är specialdomstol i frågor som gäller tolkningen av stadganden om marknadsföring och avtalsvillkor.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft så snart som möjligt efter att riksdagen har antagit dem och de har blivit stadfästa.

INNEHÅLL

	Sida		Sida
ALLMÄN MOTIVERING	3	4. Propositionens verkningar	18
1. Inledning	3	4.1. Ekonomiska verkningar	18
2. Nuläge	3	4.2. Verkningar i fråga om organisation och personal	19
2.1. Lagstiftning och praxis	3	4.3. Miljöeffekter	19
Tobakslagen	3	4.4. Verkningar på olika medborgarkategori- ställning	20
Andra stadganden som tillämpas på mark- nadsföring	5	5. Beredningen av propositionen	20
2.2. Den internationella utvecklingen och lag- stiftningen i utlandet	6	6. Andra omständigheter som inverkat på propo- sitionens innehåll	20
Europeiska gemenskapernas rätt	6	DETALJMOTIVERING	20
Lagstiftningen i utlandet	7	1. Motivering till lagförslagen	20
2.3. Bedömning av nuläget	9	1.1. Lagen om ändring av lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning	20
Tobaksrökning och konsumtionen av to- baksprodukter	9	1.2. Lagen om ändring av lagen om marknads- domstolen	29
Sjukdomar och kostnader som förorsakas av tobaksrökning	9	2. Närmare stadganden	30
Hälsoriskerna med tobaksrök i omgivning- en	10	3. Ikraftträdande	30
Tobaksrökning i arbetsmiljön	10	4. Lagstiftningsordning	31
Befolkningens attityder till tobaksrökning och dess begränsning	11	LAGFÖRSLAG	31
Rökning bland unga	12	1. Lag om ändring av lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning	31
Reklam och annan försäljningsfrämjande verksamhet	12	2. Lag om marknadsdomstolen	36
Övervakning av marknadsföringen	13	BILAGA	36
3. Mål och revideringsförslag	14	Paralleltexter	
3.1. Skydd av befolkningen mot rökningens hälsoriska	14	1. Lag om ändring av lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning	36
3.2. Rökning bland unga	14	2. Lag om marknadsdomstolen	46
3.3. Reklam och annan försäljningsfrämjande verksamhet	15		
3.4. Tillsyn	16		
3.5. Påföljder	18		

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

År 1976 gavs en lag om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning(693/76), nedan kallad tobakslagen. Utgångspunkten för stiftandet av lagen var en omfattande medicinsk insikt om tobaksrökningens hälsovådliga verkningar och sjukdomar som den ger upphov till. Målen för avgivandet av lagen var i första hand hälsovårdspolitiska. Målet för lagen är att tobaksrökningen bland befolkningen skall minskas genom olika lagstadgade åtgärder och befolkningens hälsa sålunda främjas.

Avsikten med begränsningar av reklam och marknadsföring, rökningförbud, hälsofostran och upplysningsarbete enligt tobakslagen har varit att åstadkomma en allmän attitydförändring i fråga om tobaksrökning och öka befolkningens kunskaper om de hälsorisker och hälsoskador som tobaksrökning ger upphov till. Målgruppen för hälsofostran har främst varit barn och unga, eftersom en rökningens debut i unga år särskilt äventyrar hälsan och med stor sannolikhet leder till allvarliga sjukdomar redan i medelåldern.

Flera medicinska undersökningar som publicerats sedan tobakslagen gavs har visat att tobaksrök i omgivningen även äventyrar en icke-rökares hälsa och kan åsamka honom allvarliga sjukdomar. En stor del av befolkningen utsätts alltjämt dagligen för tobaksrök på arbetsplatser och i inomhusutrymmen för allmänheten där tobaksrökning inte för närvarande är förbjuden. Gällande rökningförbud enligt tobakslagen skyddar inte befolkningen tillräckligt mot tobaksrök i omgivningen.

Flera undersökningar och utredningar visar att tobaksrökning åsamkar samhällsekonomi betydande kostnader och förluster. De största kostnaderna uppstår vid vården av sjukdomar som beror på tobaksrökning samt vid arbetsoförmåga och förtidiga dödsfall som förorsakas av dessa sjukdomar. Sjukfrånvaro och arbetsoförmåga som beror på dessa sjukdomar åsamkar även arbetsgivarna betydande inkomst- och produktionsförluster samt socialförsäkringsutgifter. Den årliga avkastningen av

acciser på tobaksprodukter täcker endast en del av dessa förluster och kostnader.

Sedan tobakslagen gavs har tobaksrökningen inte minskat på det sätt som förutsattes i målen för lagen. Det är oroväckande vanligt att barn och unga röker. Tobaksrökning i åldersgrupper som är yngre än sexton år är vanligast i Finland jämfört med de europeiska stater där de ungas rökvanor har utretts. Hälsofostran och upplysningsarbete har inte i tillräcklig utsträckning lyckats minska tobaksrökningen bland barn och unga. Därför är det nödvändigt att genom lag stadga om åtgärder genom vilka förutsättningarna för att barn och unga skall börja röka minskas och tobaksrökningen i deras uppväxtmiljö begränsas. Målet är att allt fler ungdomar skall skjuta upp sin rökningens debut tills de blir vuxna och sålunda inte börja röka alls.

Flera undersökningar har även visat att trots tobakslagens förbud mot reklam och annan konsumentinriktad försäljningsfrämjande verksamhet upptäcker konsumenterna tobaksreklam i samband med reklam för olika konsumtionsvaror och annan marknadsföring. Sådan här smyg reklam vid marknadsföringen av tobaksprodukter har ökat betydligt i synnerhet i samband med olika sponsrade idrotts- och musikevenemang samt i internationella tv-sändningar. Ungdomar har konstaterats vara särskilt mottagliga för indirekt reklam och annan kommunikation. EG-rådets mål är att genom bestämmelserna i sina direktiv om televisionssändningar förhindra reklam och smyg reklam för tobaksprodukter i internationella tv-sändningar. I vissa länders lagstiftning förbjuds dessutom alla former av direkt och indirekt reklam för tobaksprodukter.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning och praxis

Tobakslagen

Tobakslagen trädde i kraft den 1 mars 1977. Grunden för att lagen gavs var att tobaksrök-

ning enligt det internationella medicinska forskningsmaterial som samlats under de två föregående årtiondena förorsakar allvarliga hälsoskador och är orsaken till flera allvarliga sjukdomar och förtidiga dödsfall. När det gäller den medicinska utredningen hänvisades i regeringens proposition till de rapporter som uppgjorts av hälsovårdsministeriet i USA, Världshälsoorganisationen, kungliga läkarsällskapet i England samt kungliga läkarsällskapet i Sverige.

Målen för att avge en tobakslag var i första hand hälsovårdspolitiska. Avgivandet av lagen var en av de mest betydande första åtgärder som vidtagits för att tyngdpunkten inom hälsovårdspolitiken skall förskjutas från vård av sjukdomar till förebyggandet av deras uppkomst. Som ett allmänt mål för lagen ställdes att befolkningen skall skyddas mot de hälsoskador som tobaksrökning ger upphov till.

Avsikten är att det allmänna målet för tobakslagen skall uppnås med hjälp av flera åtgärder som stadgas i lagen. De kan delas in i informativa, begränsande och korrigerande åtgärder. Informativa åtgärder är upplysning och hälsofostran som informerar medborgarna om vilka hälsoskador och hälsorisker tobaken ger upphov till. Begränsande åtgärder är åter förbud mot och begränsningar av tobaksrökning, förbud mot reklam för tobak, tobaksprodukter och rökdon och annan försäljningsfrämjande verksamhet samt förbud mot försäljning av tobaksprodukter och rökdon till personer som uppenbarligen inte har fyllt sexton år. Korrigerande åtgärder är vård av sjukdomar som beror på tobaksrökning samt olika serviceformer som stöder en avvänjning från tobaksrökning och nikotinberoende. Avsikten är att konsumtionen av tobaksprodukter även skall regleras med pris- och skattepolitiska medel.

I tobakslagen stadgas om förbud mot tobaksrökning i inre utrymmen av allmänna kommunikationsmedel, i allmänna inomhuslokaliteter, i allmänna kommunikationsmedel samt i mottagnings-, vänt- eller sammanträdesutrymmen som är i ämbetsverks eller myndigheters eller därmed jämförbara övriga offentliga inrättnings besittning och till vilka allmänheten har obehindrat tillträde. Tobaksrökning är enligt lagen förbjuden i inomhusutrymmen för barn vid daghem samt för barn i eller under läropliktsåldern vid skolor och andra läroanstalter. I lagen förbjuds tobaksrökning även vid

sådana inomhus arrangerade offentliga tillställningar till vilka barn i eller under läropliktsåldern har obehindrat tillträde.

En lokal innehavare kan förbjuda eller begränsa tobaksrökning även i andra inomhusutrymmen till vilka allmänheten har obehindrat tillträde. Innehavaren av en lokal eller ett allmänt kommunikationsmedel kan tillåta tobaksrökning i en sådan del av lokalen eller kommunikationsmedlet som har reserverats för detta ändamål. Tobaksrökning är genom beslut av en lokal innehavare eller en representant för denna numera förbjuden i flera sådana inomhusutrymmen för allmänheten där rökning inte är förbjuden på basis av stadgandena i tobakslagen. Tobaksrökning har genom beslut av lokal innehavare förbjudits i de flesta aktivitets- och samlingsutrymmen för barn och ungdomar, läroanstalter och på utomhusområden vid de flesta skolor. Likaså har tobaksrökning avsevärt begränsats på flera arbetsplatser. I restauranger och andra förplågnadsörelser samt i hotell och andra inkvarteringsörelser har numera reserverats rökfria kundutrymmen. I början av 1993 fanns 457 sådana restauranger, 462 hotell och 67 vandrarhem i Finland där rökfria rum och andra rökfria utrymmen hade reserverats för kunderna.

Enligt 10 § tobakslagen får tobaksprodukter eller rökdon inte säljas till personer som uppenbarligen ännu inte har fyllt sexton år. Syftet med försäljningsförbudet är att förhindra att personer yngre än sexton år får tillgång till tobaksprodukter och att sålunda förhindra att barn och unga börjar röka. Iakttagandet av förbudet beror på grund av dess formulering ganska långt på försäljarens egen uppskattning av köparens ålder. Formuleringarna av förutsättningen att för förseelse mot försäljningsförbudet döma någon till ett straff enligt 31 § tillåter en vid tolkning av stadgandena. Utredningarna visar att försäljningsförbudet inte iaktas tillräckligt. Många unga som inte har fyllt sexton år köper tobaksprodukter.

I 8 § tobakslagen stadgas om förbud mot reklam för tobak, tobaksprodukter och -imitationer samt rökdon och till konsumenterna riktad annan försäljningsfrämjande verksamhet. Där förbjuds även anknytning av tobak och ovan nämnda produkter till reklam för övriga produkter eller tjänster eller övrig försäljningsfrämjande verksamhet. I 9 § tobakslagen förbjuds även anknytning av tobak, tobaksprodukter och -imitationer samt rökdon

till försäljning eller överlåtelse av andra produkter eller till utförande av tjänster.

Trots förbudet mot reklam och försäljningsfrämjande verksamhet i tobakslagen uppger konsumenterna enligt undersökningar att de har sett tobaksreklam i samband med marknadsföringen av andra konsumtionsvaror samt i tv-sändningar. Konsumenterna har identifierat kännetecknet för en viss tobaksprodukt i reklamen för någon annan vara samt i dess varumärke eller varukännetecken. Försäljningsfrämjandet av tobaksprodukter har i samband med reklam för och annan marknadsföring av andra konsumtionsvaror samt i synnerhet i samband med utländska tv-program från idrottstävlingar ökat betydligt under de senaste åren.

Den allmänna ledningen och övervakningen av hur stadgandena och bestämmelserna i tobakslagen iakttas hör till social- och hälsovårdsministeriet. Social- och hälsovårdsministeriet kan på basis av 18 § förbjuda den som marknadsför tobak, tobaksprodukter, tobaksimitationer eller rökdon att fortsätta eller upprepa sådan marknadsföring av dessa produkter eller annan konsumentinriktad försäljningsfrämjande verksamhet som är förbjuden enligt 8 § samt sådan anknytning av tobaksprodukter och rökdon till marknadsföringen av andra varor som strider mot stadgandena i 9 §. Ministeriet kan även temporärt förbjuda personen i fråga att fortsätta eller upprepa dylikt lagstridigt förfarande före ärendets slutliga behandling. Social- och hälsovårdsministeriet skall förstärka förbudet med vite, om detta inte av särskilda orsaker bör anses vara onödigt. Ändring i social- och hälsovårdsministeriets beslut kan sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen.

Den regionala övervakningen av lagenligheten hos marknadsföring av tobaksprodukter och rökdon sköts av kommunernas hälsovårdsnämnder. Denna övervakning sköts av kommunernas hälsovårdsinspektörer. Hälsovårdsnämnderna kan ge anvisningar om hur lagstridiga förfaranden kan förhindras eller brister avhjälpas. De skall samtidigt bestämma en tid inom vilken bristen skall avhjälpas. Om den som fått anvisningarna fortsätter eller upprepar sitt förbudna och lagstridiga förfarande, eller bristen inte har avhjälpits inom den tid som nämnden har satt ut, skall hälsovårdsnämnden meddela detta till allmänna åklagaren eller social- och hälsovårdsministeriet. Paragraf 6 §

folkhälsolagen har ändrats genom en lag av 1992 (746/92) så att hälsovårdsnämndens uppgifter sköts av ett kollegialt organ som kommunen utser. Detta organ sköter även sådana uppgifter som enligt andra lagar hör till hälsovårdsnämnden.

Länsstyrelserna skall inom sitt område sköta den allmänna ledningen och övervakningen av att stadgandena i tobakslagen iakttas. De skall dessutom utföra lagstadgade inspektioner av tobaksfabriker inom deras område. Länsstyrelserna har inte getts beslutanderätt när det gäller att förbjuda lagstridig marknadsföring av tobaksprodukter eller rökdon.

Tidigare överfördes uppgifter som enligt tobakslagen hört till social- och hälsovårdsministeriet när det gäller övervakningen av marknadsföringen av tobaksprodukter med stöd av 37 § tobakslagen samt 20 § förordningen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning (225/77), nedan tobaksförordningen, på medicinalstyrelsen och, sedan den drogs in, på social- och hälsostyrelsen. Paragraf 37 § tobakslagen ändrades genom lag av 1992 (768/92) så att dessa övervakningsuppgifter återgick till social- och hälsovårdsministeriet i samband med att social- och hälsostyrelsen drogs in. Samtidigt upphävdes ovan nämnda 20 § tobaksförordningen genom en ändring av förordningen (831/92).

Andra stadganden som tillämpas på marknadsföring

Innan tobakslagen stiftades omfattades tobaksprodukter endast av den allmänna livsmedelslagstiftningen. Sedan tobakslagen gavs har konsumentskyddslagen (38/78) och produktansvarslagen (694/90) trätt i kraft.

Tobaksprodukter och rökdon är sådana konsumtionsvaror enligt konsumentskyddslagen på vilka stadganden om marknadsföring av nyttigheter tillämpas. I konsumentskyddslagen stadgas om marknadsföring som är otillbörlig mot konsumenten. Vid marknadsföring får inte användas förfarande som strider mot god sed, är vilseledande eller i övrigt otillbörligt mot konsumenten. Marknadsföring som inte innehåller uppgifter som är nödvändiga med hänsyn till konsumenternas hälsa skall alltid anses otillbörlig.

Enligt konsumentskyddslagen är det förbjudet att lämna osanna eller vilseledande uppgif-

ter vid marknadsföring. I motiveringen till regeringens proposition med förslag till konsument skyddslagstiftning (RP 8/1977 rd.) konstateras att vilseledande marknadsföring även kan vara försummelse att lämna uppgifter som är nödvändiga för konsumenterna. Ett osant eller vilseledande förfarande enligt 2 kap. 2 § är en handling som enligt 30 kap. 1 § strafflagen skall straffas som marknadsföringsbrott.

Samtidigt med konsument skyddslagen gavs även lagen om konsumentombudsmannen (40/78) och lagen om marknadsdomstolen (41/78). Konsumentombudsmannens huvudsakliga uppgift är att övervaka att regleringen av sådan marknadsföring och sådana avtalsvillkor som avses i konsument skyddslagen iakttas. Marknadsdomstolen handlägger och avgör i egenskap av specialdomstol de ärenden som faller under dess behörighet enligt konsument skyddslagen och lagen om konsumentombudsmannen. Ärendena blir anhängiggjorda vid marknadsdomstolen på konsumentombudsmannens ansökan. Om konsumentombudsmannen vägrar föra ett ärende om förbud mot marknadsföringsåtgärd eller avtalsvillkor till marknadsdomstolen, är en registrerad förening som verkar för bevakande av löntagare eller konsumentintressen berättigad att göra det.

En tobaksprodukt är dessutom enligt 1 § 2 mom. produktansvarslagen en lös sak. I produktansvarslagen stadgas om ersättning för skada som en dylik produkt har orsakat på en person eller på egendom. Skadestånd skall betalas för skador som har uppstått till följd av att en produkt inte har varit så säker när den sattes i omlopp som skäligen kunde förväntas. Produktens säkerhet skall bedömas med hänsyn till dess förutsebara användning, marknadsföringen av produkten och bruksanvisningar. När riksdagens andra lagutskott behandlade regeringens proposition med förslag till produktansvarslag (RP 119/1990 rd.) uttalade utskottet i sitt betänkande (II-LaUB/1990 rd.) följande om tillämpningen av produktansvarslagen:

”I propositionens motivering konstateras att man i fråga om tobak kan utgå från att den som använder produkterna anses vara medveten om de allmänt kända risker som med säkerhet eller stor sannolikhet är förknippade med användningen av tobak. Marknadsföringen av tobaksprodukter riktar sig emellertid huvudsakligen till barn och ungdomar samt personer som är genomsnittligt sett lägre ut-

bildade. Dessa har hälsofostran, som informerar om tobakens faror, svårt att nå och övertyga. Att tobaksindustrin allttjämt totalt förnekar de hälsorisker som användningen av deras produkter medför gör det speciellt svårt för informationen om tobakens faror att nå fram. Tobaksprodukterna orsakar rätt snabbt ett kraftigt beroende varvid det är svårt att senare upphöra med sådant tobaksbruk som inlets redan som barn eller i ungdomen.”

”Tobak är ostridigt en sådan produkt som avses i lagförslagets 1 §, och skador förorsakade av tobak kan ersättas enligt detta lagförslag.”

”Det konstateras i propositionens motivering att med marknadsföring avses i detta sammanhang alla uppgifter som lämnas om produkter i annonser eller reklam eller på förpackningen eller vid köpet. Marknadsföringen och det därvid använda bildmaterialet kan påverka användarnas uppfattning om produktens säkerhet. Användaren kan ges en överdrivet positiv bild av säkerheten såväl genom att uppgifter lämnas om produkten eller genom att riskfaktorer förtigs. I vartdera fallet påverkar detta den grad av säkerhet som skäligen kan förutsättas av produkten.”

”Med tanke på produktansvarslagen är i synnerhet förhållandet mellan tillverkaren och användaren av en produkt viktigt. Därför kan en varning från en utomstående, dvs. t.ex. medicinalstyrelsen inte anses vara tillräcklig för att tillverkaren skall kunna fritas från ansvar. Hänvisande till ekonomiskt utlåtande och med beaktande av sättet att marknadsföra tobaksprodukter och målgruppen för marknadsföringen samt det kraftiga beroende som användningen av tobaksprodukter medför liksom även att tobaksindustrin bestrider tobakens hälsorisker, anser utskottet att produktansvarslagen kan tillämpas också på tobaksprodukter.”

2.2. Den internationella utvecklingen och lagstiftningen i utlandet

Europeiska gemenskapernas rätt

EG-rådet har den 3 oktober 1989 gett ett direktiv om samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om televisionssändningar (89/552/EEG). Enligt direktivet är all tv-reklam

för cigaretter och andra tobaksvaror förbjuden. I direktivet förbjuds både direkt och indirekt tv-reklam för tobaksvaror.

EG-rådet gav den 21 december 1988 det första direktivet om tillnärmningen av medlemsstaternas varumärkeslagar (89/104/EEG). Enligt detta direktiv kan användningen av ett varumärke förbjudas med stöd av annan lagstiftning än medlemsstatens eller gemenskapens varumärkeslagstiftning. I inledningen till direktivet konstateras att direktivet inte hindrar medlemsstaterna från att tillämpa andra bestämmelser än bestämmelserna i varumärkeslagstiftningen på varumärken, t.ex. bestämmelser om konsumentskydd.

EG-rådet har den 12 november 1989 gett ett direktiv om tillnärmning av medlemsstaternas lagar och andra författningar om märkning av tobaksvaror (89/622/EEG), nedan tobaksdirektivet. Bestämmelserna i detta direktiv har redan beaktats genom en ändring av tobakslagen som trädde i kraft vid ingången av 1993 (953/92). EG-rådet har genom ett direktiv av den 15 maj 1992 (92/41/EEG) ändrat det ovan nämnda tobaksdirektivet. Detta direktiv förbjuder introducering på marknaden av tobaksprodukter som är avsedda för oralt bruk, med undantag av sådana tobaksprodukter som är avsedda att rökas eller tuggas. I inledningen till direktivet konstaterar rådet att nya tobaksprodukter för oralt bruk som har dykt upp på marknaden i vissa gemenskapländer lockar i synnerhet ungdomar. Därför har de medlemsstater där problemet är störst redan förbjudit dessa eller tänker göra det. I inledningen till direktivet konstateras vidare att det är påvisat att dylika nya tobaksprodukter för oralt bruk som inte är avsedda att rökas också medför en omfattande cancerrisk, i synnerhet risk för cancer i munnen. I direktivet hänvisas till slutsatser som Internationella cancerforskningscentralen (International Agency for Research on Cancer, dvs. IARC) dragit av undersökningar som den lett.

EG-rådet har den 30 november 1989 gett ett direktiv om minimikrav för säkerhet och hälsa på arbetsplatsen, dvs. det s.k. arbetsplatsdirektivet (89/654/EEG). Enligt detta direktiv skall arbetstagarna förfoga över ett vilorum eller ett därmed jämförbart viloutrymme på arbetsplatserna. I pausrum eller pausutrymmen skall enligt direktivet vidtas lämpliga åtgärder för att skydda icke-rökare mot obehag av tobaksrök. Paragraf 10 § lagen om skydd i arbete har för

att EES-avtalet skall kunna sättas i kraft ändrats genom lag av 1993 (145/93) så att icke-rökare genom ändamålsenliga åtgärder skall skyddas mot tobaksrök i vilo- och vistelseutrymmena. Lagändringen träder i kraft vid en tidpunkt om vilken stadgas genom förordning.

I ett förslag till ändring av direktiven om reklam för tobaksvaror som EG-kommissionen avlätit till rådet (91/C 167/03) definieras förbjuden reklam som all tryckt, skriven, talad samt via radio, television och film förmedlad kommunikation vars syfte är att främja eller som direkt eller indirekt främjar försäljningen av tobaksvaror. Reklam definieras även som när man utan att nämna produktens namn försöker kringgå reklambudet genom att använda affärssignum, varumärken, symboler och andra distinkta kännetecken för tobaksvaror. Förslaget har behandlats vid EG:s hälsovårdsministrars sammanträde och är bordlagt.

Lagstiftningen i utlandet

I vissa länder har tobaksrökning samt reklam för tobaksprodukter kraftigt begränsats. Dylika lagstiftningsåtgärder har vidtagits i synnerhet under de senaste åren.

I Norge har läroanstalter för barn och unga enligt tobakslagen från 1988 varit rökfria sedan början av 1992. Personalutrymmen vid hälsovårdsinrättningar har enligt lagen varit rökfria sedan 1990. Patientutrymmena blir rökfria 1995. Även allmänna affärslokaler och utrymmen vid ämbetsverk och inrättningar skall vara rökfria från 1995. Likaså bör luften i arbetslokaler där två eller flera personer arbetar vara fri från tobaksrök. Som arbetslokaler betraktas även kantiner, entréhallar, aulor, trappor och hissar. Lagen innehåller målinriktade stadganden om rökfria utrymmen i hotell, restauranger och teatrar. I Norge är det genom lag förbjudet att sälja tobak till personer som inte fyllt 16 år.

I Sverige begränsades reklamen för tobaksprodukter genom en lag som trädde i kraft i juli 1979. I Sverige avgav regeringen den 11 mars 1993 en proposition till riksdagen med förslag till ny tobakslag (prop. 1992/93:185). I propositionen föreslås att tobaksrökning förbjuds på dagvårdsplatser, i skolor och övriga verksamhetsutrymmen för barn och ungdomar. I propositionen föreslås att tobaksrökning skall förbjudas även i verksamhetsenheter och inrätt-

ningar inom hälsovården, i lokaler som är i allmän användning samt i allmänna kommunikationsmedel inom inrikestrafiken. I offentliga lokaler som inte är fria från tobaksrök bör finnas ett område där tobaksrökning är förbjuden. Enligt propositionen bör tobaksrökning vara förbjuden i en del av de rum som är avsedda för kunder i hotell och andra inkvarteringsrörelser. I restauranger där det finns fler än 50 sittplatser bör finnas ett eller flera områden där rökning är förbjuden. Enligt propositionen bör arbetsgivaren och arbetstagarerna samarbeta så att arbetslokalerna till väsentliga delar är rökfria. Arbetstagarerna och arbetsgivarna bör säkerställa att arbetstagarerna inte ofrivilligt utsätts för tobaksrök på arbetsplatsen. Marknadsföringen av tobak får inte vara påträngande eller locka till rökning. Riksdagen antog lagen och den träder i kraft den 1 juli 1993. Samtidigt gav riksdagen regeringen i uppdrag att i brådskande ordning bereda en ny ersättande tobakslag enligt vilken arbetstagarerna skall ha rätt till rökfri luft på arbetsplatserna, tobaksrökning förbjuds på utomhusområden vid skolor och barnvårdsplatser samt reklam och smygreklam förbjuds.

På **Island** trädde en ny tobakslag i kraft 1985. Där förbjuds tobaksrökning och reklam för tobaksprodukter i inomhusutrymmen som är avsedda för allmänheten. Dessa stadganden tillämpas inte på restauranger. I restauranger bör dock finnas rökfria kundutrymmen. I lagen förbjds försäljning av tobaksprodukter åt personer yngre än sexton år.

I **Danmark** har reklamen för tobaksprodukter begränsats genom avtal mellan inrikesministeriet och tobaksindustrin.

I **Frankrike** gavs 1991 en lag där det stadgas om åtgärder mot nikotinberoende. I lagen är all direkt och indirekt tobaksreklam förbjuden från ingången av 1993. I lagen förbjds vidare all sponsring som har till syfte att direkt eller indirekt göra reklam för och främja försäljningen av tobak och tobaksprodukter. Som indirekt reklam betraktas all försäljningsfrämjande verksamhet eller reklam som utförs till förmån för ett samfund, en inrättning, en verksamhet, någon annan produkt eller vara om den grafiska framställningen, layouten, användningen av ett märke, en reklamsymbol eller något annat kännetecken för tankarna till tobak eller tobaksprodukter. En lag om rökfria områden trädde i kraft vid ingången av november 1992. I lagen förbjds tobaksrökning i

offentliga lokaler och utrymmen som är avsedda för gemensam användning, i synnerhet i skolor samt kollektivtrafik, med undantag av platser som är reserverade för rökare. I kaféer och restauranger bör finnas rökfria områden. Enligt lagen kan regeringen närmare besluta om sådana utrymmen där tobaksrökning är förbjuden. På arbetsplatserna är tobaksrökning förbjuden i alla gemensamma utrymmen, t.ex. i korridorer, trappuppgångar, matsalar och vistelseutrymmen. Arbetsgivaren kan sedan han rådgjort med företagsläkaren inrätta ett rökrum.

I **Belgien** trädde 1987 i kraft en tobakslag där tobaksrökning förbjuds i alla offentliga lokaler. Förbudet gäller inte restauranger eller kaféer. I Belgien gavs 1982 dessutom en lag där reklamen för tobaksprodukter begränsas. Denna lag har ändrats genom en lag som gavs 1992 där även reklam för andra produkter förbjuds om den indirekt främjar konsumtionen av tobaksprodukter.

På **Irland** har en tobakslag varit i kraft sedan 1988 där bl.a. försäljning av tobaksprodukter till personer yngre än sexton år förbjuds. Enligt lagen är vissa tobaksreklamer helt förbjudna, t.ex. uterekam. Annan tobaksreklam är med vissa begränsningar tillåten. Lagen gör det möjligt att förbjuda eller begränsa tobaksrökningen i offentliga lokaler.

I **Spanien** och **Portugal** har tobaksreklamen 1982 begränsats genom stadganden.

I **Kanada** gavs 1988 två tobakslagar som gradvis träder i kraft. I den ena förbjds tobaksreklam och sponsring av tobaksprodukter. I den andra stadgas om rökfria inomhusutrymmen och kommunikationsmedel. I Kanada är det genom lag förbjudet att sälja tobak till personer som inte fyllt 16 år. Avsikten är att försäljningsförbudet skall utvidgas så att det omfattar personer som är yngre än 18 år.

Flera delstater i **USA** har i sina lagar förbjudit tobaksrökning i offentliga lokaler. Strängast har tobaksrökningen begränsats i Minnesotas och Kaliforniens lagar. I New York förbjöds tobaksrökning 1987 på arbetsplatser och i offentliga lokaler. I restauranger med fler än 50 sittplatser bör hälften av platserna vara reserverade för icke-rökare. I delstaten Chicago bör hälften av restaurangplatserna vara rökfria. Den gemensamma lagstiftningen i **USA** förbjuder tobaksrökning i flygplan på flygresor som räcker högst sex timmar. Åldersgränserna för förbudet att sälja

tobak varierar mellan 15 och 19 år från en delstat till en annan. I över hälften av delstaterna är åldersgränsen 18 år. Federationens hälsovårdsmyndigheter föreslår att åldersgränsen för försäljningsförbudet skall höjas till 19 år.

2.3. Bedömning av nuläget

Tobaksrökning och konsumtionen av tobaksprodukter

Totalkonsumtionen av tobaksprodukter har inte nämnvärt minskat under den tid som tobakslagen varit i kraft bortsett från den minskade konsumtionen 1992 på grund av den offentliga debatten om inkomstutvecklingen i hushållen och hälsoriskerna med tobaksrökning.

Totalkonsumtionen av tobaksprodukter var 1977 i Finland 2 132 gram per varje invånare över 15 år. Motsvarande mängd 1991 var 1 958 gram per varje invånare över 15 år. Totalkonsumtionen av cigaretter 1977 var 1 769 stycken och 1991

1 731 stycken per varje 15 år fylld invånare. Under den tid som tobakslagen har varit i kraft har konsumtionen av cigaretter bibehållits i det närmaste oförändrad. Däremot har konsumtionen av andra tobaksprodukter minskat med undantag av konsumtionen av snus och tuggtobak. Bland ungdomar har konsumtionen av tuggtobak och cigaretter som rökaren rullar själv ökat under de senaste åren. Ökningen av konsumtionen av cigaretter som man rullar själv förklaras ganska långt med att de unga har mindre pengar att röra sig med.

Sedan tobakslagen trädde i kraft har antalet män som röker dagligen minskat. Antalet kvinnor som röker dagligen har däremot ökat. I fråga om 15—64-åringar rökte 36 % av männen och 17 % av kvinnorna dagligen 1978. Enligt statistikcentralens undersökning om hälsofostran rökte 32 % av männen och 20 % av kvinnorna dagligen 1992.

Sjukdomar och kostnader som förorsakas av tobaksrökning

Tobaksrökning utgör fortfarande en av de största riskfaktorerna för befolkningens allmänna hälsotillstånd och ger upphov till bety-

dande hälsovårdsutgifter för staten, kommunen och arbetsgivarna.

I Finland dör i genomsnitt 7 000 personer årligen i sjukdomar som beror på tobaksrökning, av dessa 5 000 i förtid och 2 000—3 000 innan de fyllt 60 år. En rökares livstid är i dag 0—23 år kortare än en lika gammal icke-rökares. Antalet personer som årligen dör i dylika sjukdomar har ökat i takt med att de stora åldersklasserna har blivit äldre. Uppskattningsvis var fjärde person som börjar röka regelbundet innan han fyllt 20 år dör i förtid i sjukdomar som uppkommit till följd av tobaksrökning.

På grund av sjukfrånvaro, arbetsoförmåga och förtida dödsfall som beror på tobaksrökning gick man i Finland 1987 miste om en arbetsinsats som motsvarar mer än 20 000 årsverken. Tobaksrökning ger i Finland årligen upphov till i genomsnitt 1,2 milj. sjukdagar, 600 000 läkarbesök och mer än 220 000 vård-dagar vid allmänna sjukhus. Sjukhusvården av sjukdomar som beror på tobaksrökning binder mer än 700 bäddplatser året om.

De sammanlagda utgifter och förluster som samhället åsamkas av tobaksrökning uppgick 1987 uppskattningsvis till mer än 4,5 mrd. mk. Det årliga värdet av totalförlusterna i produktiviteten på grund av sjukdomar och förtida dödsfall som beror på tobaksrökning uppskattades till mer än 2,1 mrd. mk. Förlusterna berodde på sjukfrånvaro, långvarig eller bestående arbetsoförmåga samt förtida dödsfall bland den arbetsföra befolkningen. Vården av sjukdomar som beror på tobaksrökning åsamkade samhället 1987 hälsovårdskostnader för mer än 500 milj. mk samt socialförsäkringsutgifter för 450 milj. mk. Kostnaderna för tillverkningen och distributionen av tobaksprodukter var 1987 uppskattningsvis 1,3 mrd. mk.

De ekonomiska totalförluster som tobaksrökningen åsamkade samhällsekonomin var 1987 klart större än skatteinkomsterna av försäljningen av tobaksprodukter. Den totalavkastning som staten fick av tobaksaccisen uppgick 1987 till 2,1 mrd. mk.

Enligt en kalkyl som baserar sig på utredningar gjorda av finansministeriet i Kanada åsamkar rökande arbetstagare arbetsgivaren merkostnader om 10 000 mk per varje rökande arbetstagare. Då antalet rökande arbetstagare i Finland enligt en undersökning som institutet för arbetshygien gjort var 510 000 i slutet av 1992 steg de kostnader som arbetsgivaren

åsamkades av att de rökte på arbetsplatsen till uppskattningsvis 5,1 mrd. mk. Drygt hälften av kostnaderna beror på sänkt arbetsproduktivitet.

Hälsoriskerna med tobaksrök i omgivningen

Tobaksrök i omgivningen har enligt medicinska undersökningar visat sig vara en betydande hälsorisk. Sedan tobakslagen gavs visar i synnerhet medicinska undersökningar som gjordes på 1980- och 1990-talen att icke-rökare utsätts för betydande hälsorisker och sjukdomar på grund av tobaksrök i omgivningen. År 1986 publicerades utgående från forskningsresultat tre viktiga rapporter om hälsoriskerna med exposition för tobaksrök i omgivningen, dvs. passiv rökning. Dessa rapporter gavs av Världshälsoorganisationens Cancerforskningscentral (IARC), Förenta Staternas Vetenskapsråd samt den högsta medicinska myndigheten i USA, Surgeon General.

Enligt Förenta Staternas Vetenskapsråd (National Research Council) är den relativa lungcancerrisk som tobaksrök i omgivningen utsätter icke-rökare för 1,3 gånger så stor jämfört med icke-rökare som andas in rökfri luft. Surgeon General i USA uttryckte i sin rapport baserad på medicinska forskningsresultat klart sin ståndpunkt när det gäller de hälsorisker tobaksrök ger upphov till. Surgeon General konstaterade i sin rapport bl.a. att exposition för tobaksrök i omgivningen utsätter icke-rökare för sjukdomar, av vilka de allvarligaste är hjärt- och blodkärlssjukdomar samt lungcancer. Att skilja åt rökare och icke-rökare i samma lokal minskar expositionen för tobaksrök, men förhindrar inte att icke-rökare utsätts för tobaksrök i arbetsmiljön eller undanröjer de hälsoskador den ger upphov till. Den högsta medicinska myndigheten i USA, Surgeon General, gav en rekommendation enligt vilken arbetsgivaren och arbetstagaren bör gå så till väga att icke-rökare inte utsätts för tobaksrök i omgivningen på arbetsplatsen.

Miljöministeriet i USA gjorde 1990 en utredning enligt vilken den lungcancerrisk som tobaksrök i omgivningen åsamkar icke-rökare som dagligen utsätts för tobaksrök är 1,4 gånger så stor jämfört med för en person som vistas i rökfri luft. Ministeriet uppskattade att expositionen för tobaksrök i omgivningen årligen ger upphov till fem dödsfall på grund av

lungcancer per 100 000 utsatta personer, medan en icke-rökare får i sig 1 mg tjära per dygn av tobaksrök i omgivningen. En sådan exposition för tobaksrök innebär i Finland statistiskt sett att 50—60 icke-rökare dör i lungcancer varje år.

Tobaksrökning i arbetsmiljön

Exposition för tobaksrök i arbetsmiljön är ett allvarligt arbetarskyddsproblem. Det är fråga om en långvarig exposition för mycket små halter av en känd karcinogen. På basis av vad man nu vet existerar det inget sådant tröskelvärde för denna karcinogens cancerframkallande effekt under vilket effekten inte skulle uppträda.

Environment Protection Agency (EPA) i USA klassificerade i oktober 1992 tobaksrök som en karcinogen i klass A. Klassificeringen innebär att arbetsgivaren i framtiden skall ersätta icke-rökare som exponeras för tobaksrök på arbetsplatserna för sjukdomskostnader, förvärvsförlust på grund av arbetsoförmåga samt pensionsutgifter på grund av en arbetstages arbetsoförmåga eller förtida död.

I en sådan arbetsmiljö där tobaksrökning inte är begränsad kan en arbetstagar utsättas för tobaksrök under 7—8 timmar dagligen. En dylik exposition för tobaksrök i arbetsmiljön kan innebära att en arbetstagar under arbetsdagens lopp får i sig tjära av i genomsnitt 1—2 cigaretter, dvs. mer än 5 mg tjära dagligen. En så kraftig exposition för tobaksrök i arbetsmiljön höjer årligen risken för dödsfall på grund av lungcancer till nivån 5 döda per 10 000 utsatta och utgör sålunda en av de största arbetarskydds- och arbetshygienriskerna på arbetsplatserna.

Enligt en undersökning som institutet för arbetshygien gjorde 1992 utsattes 825 000 arbetstagar, dvs. 39 % av den arbetsföra befolkningen, dagligen för tobaksrök på arbetsplatserna i Finland. Av dem utsattes 254 000 personer för tobaksrök under hela arbetsdagen. Av de icke-rökande arbetstagarerna utsattes 480 000 arbetstagar dagligen för tobaksrök på sin arbetsplats. Av dem utsattes 128 000 för tobaksrök under hela arbetsdagen.

I utländska undersökningar har även utretts vilka ekonomiska förluster tobaksrökning på arbetsplatser åsamkar arbetsgivaren i form av sjukfrånvaro, olycksfall i arbete och en sänkt

produktivitet. Sådana här undersökningar har gjorts i synnerhet i USA och Kanada. Med anledning av resultaten av dessa undersökningar har antalet sådana arbetsplatser där tobaksrökning är förbjuden eller begränsad bl.a. i USA ökat från 16 % till 38 % av alla arbetsplatser under de senaste tio åren.

I en promemoria som finansministeriet i Kanada publicerade 1990 om beskattningen av tobaksprodukter presenteras kalkyler över vilka ekonomiska förluster arbetsgivare åsamkas av tobaksrökning.

Enligt dessa kalkyler åsamkar tobaksrökning på arbetsplatsen arbetsgivaren årliga förluster på 5 500 mk per varje rökande arbetstagare på grund av sänkt produktivitet. Sjukfrånvaro som beror på tobaksrökning samt socialskyddsutgifterna för dessa sjukdomar ökade arbetsgivarnas kostnader med i genomsnitt 1 500 mk om året per varje rökande arbetstagare.

De kostnader som uppstod på grund av att icke-rökare utsattes för tobaksrök i arbetsmiljön var 150 — 1 100 mk per varje icke-rökande arbetstagare.

I Finland gjorde arbetarskyddsstyrelsen genom ett cirkulär 1988 arbetarskyddsdistrikten och hälsovårdsnämnderna uppmärksamma på expositionen för tobaksrök i arbetsmiljön och konstaterade att tobaksrök i arbetsmiljön är en arbetarskyddsfråga i stället för en luktolägenhets-, trivsel eller umgängesfråga i enlighet med tidigare tolkningar. Samtidigt förutsatte arbetarskyddsstyrelsen arbetarskyddsåtgärder för att denna hälsorisk skall kunna avlägsnas på arbetsplatserna.

Befolkningens attityder till tobaksrökning och dess begränsning

Enligt gallupundersökningar känner finländarna mycket väl till tobaksrökningens hälsorisker och understöder förbud mot och begränsningar av tobaksrökning i offentliga lokaler och på arbetsplatserna.

I Finland har medicinalstyrelsen och statistikcentralen i sin uppföljningsundersökning under åren 1988—1992 undersökt finländarnas attityder till tobaksrökning. I undersökningen intervjuades över 2 000 finländare. En tredjedel av de tillfrågade männen och en femtedel av kvinnorna rökte. Bland de rökare som intervjuades konstaterade 88 % att tobaksrökning är skadlig för deras hälsa. Av dem ansåg 32 %

att tobaksrökning är mycket eller ytterst skadlig för deras hälsa. Bland de intervjuade som arbetade understödde mer än 90 % att tobaksrökning förbjuds eller begränsas på arbetsplatserna.

I en gallupundersökning som institutet för arbetshygien gjorde i slutet av 1992 önskade 95 % av dem som arbetade att tobaksrökning skulle begränsas i deras arbetsmiljö. En tredjedel av de intervjuade önskade ett ovillkorligt förbud mot tobaksrökning på arbetsplatserna. En femtedel av sådana intervjuade som rökte regelbundet önskade ett ovillkorligt rökingsförbud på arbetsplatserna. Av de intervjuade rökte 24 % regelbundet.

Enligt en tobaksrökningsundersökning som Suomen Gallup Oy - Finska Gallup Ab gjort 1993 var det 39 % av de intervjuade som kraftigt understödde en begränsning av tobaksrökningen på arbetsplatserna genom lagstiftning. Av de intervjuade var det 39 % som i någon mån understödde dessa åtgärder och 18 % som motsatte sig dem.

Enligt en undersökning om hälsofostran som statistikcentralen gjorde i mars 1993 understödde 50 % av de intervjuade en utökning av förbud mot och begränsningar av tobaksrökning i restauranger och kaféer. Av de intervjuade motsatte sig 42 % dessa åtgärder. Enligt samma undersökning understödde 44 % av de intervjuade en utökning av förbuden mot och begränsningarna av tobaksrökning i hotell. Av de intervjuade motsatte sig 42 % en utökning av dessa förbud och begränsningar.

Rökning bland unga

Tobaksrökningen bland de unga utgör både på kort och lång sikt ett verkligt hälsoproblem bland befolkningen. Smyg- och produktfamiljsreklam riktar sig just till barn och unga i syfte att öka deras tobakskonsumtion. Tobaksrökningen är i dag alarmerande vanlig bland barn och unga, vanligare än på annat håll där man för statistik över och följer tobaksrökningen.

En övervägande del av dem som röker regelbundet börjar röka innan de har fyllt 18 år. Om en person skjuter upp sin rökingsdebut till vuxen ålder innebär det oftast att han inte börjar röka alls. En kontinuerlig och regelbunden tobaksrökning föranleds oftast av

nikotinberoende. Detta beroende uppstår redan efter några veckors regelbunden rökning.

Varje år börjar i genomsnitt 15 000 ungdomar röka regelbundet. Bland dem som börjar röka är åtta av tio yngre än 19 år. Om en person börjar röka i unga år innebär det att han löper största möjliga risk att få sjukdomar som förorsakas av tobak samt har ett större behov av hälsovårdsservice än den övriga befolkningen.

Det centralaste målet för det upplysningsarbete och den hälsofostran som utförs på basis av tobakslagen har varit att tobaksrökningen skall minskas och rökingsdebuten bland barn och unga skall förhindras. Enligt en undersökning om hälsobeteendet bland unga som institutionerna för folkhälsovetenskap vid Helsingfors och Uleåborgs universitet har gjort har ungdomar inte börjat röka mindre sedan tobakslagen trädde i kraft. Den senaste enkätundersökningen gjordes under perioden februari-april 1993. Enligt denna har tobaksrökning mellan 1991 och 1993 börjat tillåtas allt allmänare på skolområden i grundskolor och gymnasier. Av de 16-åringar som svarade på enkäten studerade 83 % i gymnasiet och av 14-åringarna gick 25 % i grundskolan, där tobaksrökning var tillåten på vissa skolområden. Enligt undersökningen var tobaksrökning tillåten i alla yrkesskolor. De som röker dagligen hade enligt undersökningen en genomsnittlig cigarettkonsumtion på 10,4 cigaretter om dagen. Användningen av cigaretter som rökaren rullar själv har kraftigt ökat under åren 1989—1993. Halterna av ämnen som förorsakar hälsofaror och hälsoskador är större i cigarettobak som rökaren rullar själv än i cigaretter i genomsnitt.

År 1991 rökte lika många personer som inte fyllt 18 år dagligen som efter att tobakslagen trätt i kraft. Dagligen röker uppskattningsvis 60 000 14—18-åringar. Bland 14-åringar var det 15 % av pojkarna och 16 % av flickorna som rökte dagligen 1991. På motsvarande sätt var det bland 14-åringar 11 % av pojkarna och 15 % av flickorna som rökte dagligen 1977. Bland 14—18-åriga pojkar rökte 27 % dagligen 1977 och 26 % 1991. På motsvarande sätt rökte 25 % av de 14—18-åriga flickorna dagligen 1977 och 23 % 1991. Rökande ungdomars relativa andel i varje åldersklass ökar tills de fyllt 18 år. Andelen dagligen rökande personer som inte fyllt 16 år är större i dessa åldersklasser i Finland än i övriga sådana europeiska

stater där rökningen bland de unga har klarlagts. Även andelen dagligen rökande 14-åringar är högre i Finland än i de övriga europeiska staterna. År 1991 var det bland 18-åringar 35 % av pojkarna och 26 % av flickorna som rökte dagligen. De sistnämnda siffrorna överskrider motsvarande genomsnittliga värden för den arbetsföra rökande befolkningen, 33 % för män och 20 % för kvinnor. Detta förebådar att antalet rökande i framtiden även ökar bland den fullvuxna befolkningen, om man inte genom upplysningsarbete och lagstiftningsåtgärder effektivare än för närvarande kan förhindra att människor börja röka.

I samband med de undersökningar av hälsobeteendet bland unga som gjorts av institutionerna för folkhälsovetenskap vid Helsingfors och Uleåborgs universitet har även utretts tobaksrökningen bland unga samt deras attityder till tobaksrökning. Ca 60 % av de 12—18-åringar som svarat på enkätundersökningen hade 1989 och 1991 sett en tobaksreklam. Av dem hade en femtedel sett tobaksreklam i tv, en knapp tredjedel i tidskrifter och en knapp tiondedel i tidningar. Ca hälften av dem som svarat hade sett tobaksreklam någon annanstans, bl.a. i samband med kläder, skor, kemikalier och andra varor. De som svarat kombinerade produktnamnen eller andra symboler för ovan nämnda produkter med tobaksprodukter som hade samma namn eller symbol.

Reklam och annan försäljningsfrämjande verksamhet

Reklamen för och annat främjande av försäljningen av tobaksprodukter har förvandlats till smygreklam och reklam som vädjar till fantasin samt indirekt försäljningsfrämjande verksamhet.

Vid marknadsföringen av tobaksprodukter har man börjat utnyttja marknadsföringen av andra produkter så att kännetecknen för en tobaksprodukt antingen används som sådana eller bearbetade i varumärket eller något annat kännetecken för en annan produkt så att konsumenten i ett sådant här annat varukännetecken lätt kan identifiera en tobaksprodukt som marknadsförs för konsumenterna. Konsumenten uppfattar samtidigt lätt sådan här reklam och försäljningsfrämjande verksamhet för en annan produkt som reklam för en tobaksprodukt. Användningen av känneteck-

nen för tobaksprodukter vid marknadsföringen av olika tjänster och offentliga nöjeställningar har även blivit allmänare.

Karaktäristiskt för den nya marknadsföringen av tobaksprodukter är att den blivit internationellare. Marknadsföringsåtgärderna planeras centraliserat för flera stater eller världsomfattande kampanjer. På grund av att kommunikationen blivit internationellare kan dessa marknadsföringsåtgärder snabbt och effektivt vidtas samtidigt i olika världsdelar eller flera stater. Via internationella tv-sändningar nås tittarna ofta i synnerhet i samband med idrotts-sändningar av direkt och indirekt tobaksreklam. I tv-reklam har även smygreklam för tobaksprodukter via reklamen för olika konsumtionsvaror blivit allmänare. Konsumenten identifierar lätt kännetecknet för en viss tobaksprodukt i en sådan här reklam eller associerar till någon viss tobaksprodukt utgående från helhetsintrycket av reklamen.

I 8§ tobakslagen förbjuds reklam för tobaksprodukter. I olika tryckalster som de som tillverkar och marknadsför tobaksprodukter delar ut till dem som deltar i försäljningen samt i interna publikationer inom handeln förekommer numera reklam för tobaksprodukter och annan sådan information som i första hand syftar till att främja försäljningen av produkten. Denna information innehåller ingen helhetsbetonad beskrivning av tobakens egenskaper eller hälsorisker och hälsoskador. Dessa publikationer delas även ut till dem som inte deltar i försäljningen av produkterna, företagens anställda, forna arbetstagare, delägare i företag samt partihandelns kunder, varav största delen är vanliga konsumenter.

De som tillverkar tobaksprodukter samt importörer som marknadsför dem för parti- och minutförsäljningshandeln delar i försäljningsfrämjande syfte även ut tobaksprodukter, priser samt olika gåvoföremål som innehåller reklam för olika tobaksprodukter till parti- och minutförsäljningshandeln.

Den arbetsgrupp för alkohol- och tobaksreklam som tillsatts av social- och hälsovårdsministeriet konstaterade i sitt betänkande (arbetsgruppsbetänkande 1989:9) att det inte behöver göras principiella och vittomfattande ändringar i den definition på reklam och annan försäljningsfrämjande verksamhet som finns i tobakslagen. Arbetsgruppen konstaterade dock att stadgandena bör ändras om det med stöd av gällande stadganden inte går att förhindra

att reklambudet kringgås med hjälp av andra produkter. Arbetsgruppen föreslog att det i lagen tas in ett förbud mot användningen av ett tobaksmärke i samband med marknadsföringen av en annan produkt. Arbetsgruppen betonade i sin promemoria behovet av en effektivare övervakning och i synnerhet en utökning av marknadsrättslig sakkunskap i övervakningen. Med anledning av detta föreslog arbetsgruppen att övervakningen av tobaksreklam överförs på konsumentombudsmannen och marknadsdomstolen som är specialiserade på att övervaka lagenligheten i marknadsföring.

Övervakning av marknadsföringen

När Finland ansluter sig till Europeiska ekonomiska samarbetsområdet måste övervakningen av marknadsföringen av tobak och tobaksprodukter omvärderas och omorganiseras.

Uppgifter som ansluter sig till övervakningen av marknadsföringen av tobaksprodukter utförs i första hand av kommunernas hälsovårdsinspektörer. Hälsovårdsinspektörerna övervakar försäljningen och marknadsföringen av tobaksprodukter i livsmedelsaffärer och kiosker. Hälsovårdsinspektörerna övervakar även försäljningen av tobaksprodukter från automater. De företar även inspektioner på basis av anmälningar från kommuninvånare i första hand i livsmedelsaffärer och vid andra försäljningsställen för tobaksprodukter eller rökdon. Tobaksrökningen bland de unga visar att övervakningen inte har lyckats helt.

Social- och hälsovårdsministeriets uppgift är i första hand att förhindra landsomfattande reklam för tobak, tobaksprodukter och rökdon samt övriga konsumentinriktade försäljningsfrämjande åtgärder eller att ett dylikt förfarande fortgår. Social- och hälsovårdsministeriet övervakar även att tobaksprodukter som marknadsförs i hela landet och deras minutförsäljningsförpackningar överensstämmer med stadgandena.

Länsstyrelserna övervakar i första hand att den övervakning av marknadsföringen av tobaksprodukter och rökdon som förutsätts i tobakslagen genomförs i kommunerna. Deras uppgift är även att handleda och bistå hälsovårdsnämnderna med råd som dessa behöver för att utföra sina uppgifter.

3. Mål och revideringsförslag

Skydd av befolkningen mot rökningens hälsorisker

På basis av de vetenskapliga forskningsrön som sedan tobakslagen gavs har erhållits om hälsoriskerna med tobaksrökning och om de totalförluster som tobaksrökning åsamkar samhällsekonomin föreslås i propositionen stadganden om åtgärder genom vilka befolkningen på ett effektivare sätt kan skyddas mot ofrivillig exposition för tobaksrök i omgivningen.

Enligt propositionen föreslås att tobaksrökning förbjuds i alla inomhusutrymmen som är avsedda för allmänheten och kunder vid ämbetsverk och inrättningar samt även i andra offentliga lokaler. Offentliga lokaler är alla sådana inomhusutrymmen i offentliga eller privaträttsliga samfund till vilka allmänheten har obehindrat tillträde.

Enligt propositionen skall tobaksrökning även vara förbjuden i inomhusutrymmen för patienter vid sjukhus och andra hälsovårdsenheter samt i inomhusutrymmen för personer som vårdas vid socialvårdsinrättningar. Stadgandena tillämpas även på sådana inrättningar och andra enheter inom social- och hälsovården som upprätthålls av privata samfund.

Tobaksrökning skall enligt propositionen även vara förbjuden vid offentliga tillställningar som ordnas inomhus. Dessa tillställningar är i synnerhet offentliga nöjeställningar. Andra offentliga tillställningar är offentliga sammankomster samt avgiftsbelagda och avgiftsfria tillställningar som offentliga och privata samfund och föreningar ordnar inomhus och till vilka allmänheten har obehindrat tillträde. Det är arrangörens skyldighet att verkställa rökningförbudet i utrymmena. Enligt propositionen skall polisen övervaka att stadgandena iakttas vid offentliga tillställningar.

I propositionen föreslås att tobaksrökning förbjuds i allmänna och gemensamma utrymmen samt kundutrymmen vid arbetsplatser. Gemensamma utrymmen på arbetsplatser är sådana utrymmen som arbetstagarna gemensamt förfogar över och som inte är arbetslokaler. Allmänna utrymmen vid arbetsplatser är sådana arbetsplatslokaler till vilka allmänheten har obehindrat tillträde. Kundutrymmen vid arbetsplatser är utrymmen som har reserverats för sådana som sköter sina ärenden vid en arbetsplats. I de sistnämnda utrymmena är

tobaksrökning förbjuden om de är avsedda för allmänheten eller om kunder sköter sina ärenden i arbetsplatslokalen.

Enligt propositionen är arbetsgivaren skyldig att sörja för att arbetstagarna inte ofrivilligt utsätts för tobaksrök i arbetslokaler på arbetsplatsen. Arbetsgivaren bör förhandla om att förbjuda eller begränsa tobaksrökningen med arbetstagarna eller representanter för dem. Det föreslås att övervakningen av att författningen iakttas enligt lag skall ankomma på arbetarskyddsmyndigheten.

Enligt propositionen skall stadgandena om förbud mot tobaksrökning inte tillämpas på kundutrymmen i restauranger och andra förplånadsrörelser eller restaurang-, måltids- eller inkvarteringsutrymmen som reserverats för kunder i hotell och övriga inkvarteringsrörelser. På grund av särdragen hos dessa näringsbranscher föreslås bli stadgat att den som äger en sådan rörelse eller en representant för denna självständigt kan besluta om att reservera rökfria utrymmen och rum för kunderna.

Stadgandena om förbud mot tobaksrökning i arbetslokaler tillämpas inte på arbetslokaler hemma hos en arbetstagare eller på sådana arbetsutrymmen hos en näringsidkare eller en annan yrkesutövare eller arbetstagarnas gemensamma utrymmen som används endast av medlemmarna i samma familj eller av dem som bor i samma hushåll.

Innehavaren av ett inomhusutrymme eller ett allmänt kommunikationsmedel eller en representant för honom samt arrangören för en offentlig tillställning kan enligt egen prövning reservera ett eller flera rum för rökning eller avskilja ett annat utrymme i anslutning till ett sådant inomhusutrymme där tobaksrökning är förbjuden. Från ett dylikt utrymme som reserverats för tobaksrökning får tobaksrök inte spridas till sådana utrymmen där tobaksrökning är förbjuden. Rökrum och rökutrymmen kan dock inte inrättas i anslutning till inomhusutrymmen och offentliga tillställningar som är avsedda för personer som i huvudsak är yngre än sexton år.

Rökning bland unga

Enligt artikel 24 stycke 1 i konventionen om barnets rättigheter (FördrS 60/91) erkänner konventionsstaterna barnets rätt att åtnjuta bästa uppnåeliga hälsa. På basis av stycke 3 i

artikeln skall konventionsstaterna vidta alla effektiva och lämpliga åtgärder i syfte att avskaffa traditionella sedvänjor som är skadliga för barnets hälsa. I konventionen avses med barn varje människa under 18 år.

Ett centralt mål i propositionen är att tobaksrökningen skulle minska i barns och ungas uppväxtomgivning. På basis av statistiska uppgifter om tobaksrökningen bland ungdomar kan man uppskatta att övervakningen av att tobakslagens förbud mot försäljning av tobaksprodukter iakttagas inte har varit tillräckligt effektivt och att man inte på avsett sätt har kunnat förhindra ungdomar att börja röka innan de fyllt sexton år. I propositionen föreslås effektivare åtgärder i syfte att begränsa försäljningen av tobaksprodukter åt ungdomar för att de på ett effektivare sätt skall kunna förhindras att börja röka. Enligt forskningsrön börjar allt färre röka om de skjuter upp sin rökingsdebut så långt upp i vuxen ålder som möjligt. Unga narkomaner har nästan utan undantag börjat röka i unga år. Det är uppenbart att tobaksrökning sänker tröskeln för en övergång till narkotika. Sålunda är alla åtgärder som syftar till att minska tobaksrökningen bland ungdomar samtidigt ett viktigt led i kampen mot narkotika.

För att ovan nämnda mål skall uppnås föreslås att den minimigräns på sexton år som enligt tobakslagen skall iakttagas vid försäljning och annan överlåtelse av tobaksprodukter och rökdon skall bli ovillkorlig. Den som säljer tobaksprodukter och rökdon bör alltid vid behov begära att en ung person visar upp ett intyg över sin ålder. Enligt lag är det en straffbar handling att inom näringsverksamhet sälja eller annars överlåta tobaksprodukter och rökdon åt en person som uppenbarligen ännu inte har fyllt sexton år. Det föreslås även att ordet uppenbarligen stryks i detta stadgande.

För att försäljningsförbudet skall bli effektivare iakttaget föreslås det genom lag bli stadgat att en domstol som dömer en näringsidkare för förseelse mot försäljningsförbudet samtidigt för en viss tid kan förbjuda denna näringsidkare att sälja tobaksprodukter och rökdon. Denna påföljd kan dömas ut till en näringsidkare som upprepade gånger försummat att iaktta de anvisningar som kommunen givit eller som efter att av domstol ha dömts till straff för förseelse vid försäljning av tobak har sålt tobaksprodukter eller rökdon åt personer som inte har fyllt sexton år. Påföljden kan även

dömas ut till en näringsidkare om han i övrigt har uppvisat en anmärkningsvärd nonchalans när det gäller att iaktta försäljningsförbudet. Förbudet kan dömas ut för en viss tid, högst för sex månader.

I propositionen föreslås dessutom att tobaksrökning skall förbjudas i inomhusutrymmen som är avsedda för elever vid läroanstalter och på sådana utomhusområden vid läroanstalterna som främst är avsedda för personer yngre än sexton år. Tobaksrökning skall enligt propositionen även vara förbjuden i alla ungdomsutrymmen som upprätthålls av offentliga samfund samt i andra aktivitets- och samlingsutrymmen för barn och ungdomar. Enligt propositionen är det inte tillåtet att inrätta rökutrymmen vid sådana läroanstalter där skolelever och andra studerande i huvudsak är yngre än sexton år.

Rökutrymmen kan enligt propositionen inte heller inrättas i anslutning till sådana offentliga tillställningar som arrangeras inomhus för personer som i huvudsak är yngre än sexton år.

Reklam och annan försäljningsfrämjande verksamhet

Det föreslås att övervakningen av marknadsföringen av tobaksprodukter skall effektiveras, eftersom reklamen för och annat främjande av försäljningen av tobaksprodukter har blivit indirekt, vädjar till konsumenternas fantasi och riktar sig i synnerhet till unga. I samband med marknadsföringen av andra konsumtionsvaror används även symboler för olika tobaksprodukter, modifierade och i olika kombinationer så att konsumenten kan känna igen en tobaksprodukt i symbolen för en annan vara eller i reklamens visuella helhet. Syftet med sådan här smyg reklam är att ge konsumenten positiva associationer till tobaksrökning och vissa tobaksprodukter. Utförandet och planeringen av reklamen har även blivit internationellare. Planeringen är centraliserad och utförandet sker via den internationella kommunikationen eller annars samtidigt i flera stater. Internationaliseringen av visuell elektronisk informationsöverföring gör det möjligt att nå många miljoner tittare

samtidigt. Förbud mot reklam i internationell kommunikation förutsätter även internationella avtal som begränsar reklamen. I detta syfte har EG-rådet gett ett direktiv som gäller

samordning av vissa bestämmelser som fastställts i medlemsstaternas lagar och andra författningar om televisionssändningar, där tobaksreklam i tv-sändningar förbjuds i EG:s medlemsstater. Om man via informationsförmedling ger en positiv bild av tobaksrökning som en del av normal livsföring, försämras samtidigt den effekt upplysning och hälsofostern som bedrivs i syfte att minska tobaksrökningen har just bland barn och unga.

Definitionen av reklam och annan försäljningsfrämjande verksamhet föreslås bli preciserad genom att man i definitionen även beaktar den definition på reklam som ingår i det ovan nämnda EG-direktivet. I propositionen föreslås bli förbjudet att använda varumärket eller något annat kännetecken för en tobaksprodukt eller ett rökdön i samband med reklamen för en annan produkt eller tjänst eller annan försäljningsfrämjande verksamhet. Det är även förbjudet att använda symbolen för en tobaksprodukt så att tobaksprodukten kan identifieras i kännetecknet för en annan produkt eller i samband med reklamen för produkten vid marknadsföringen av en annan vara eller tjänst.

I propositionen föreslås även bli förbjudet att använda varumärket eller något annat kännetecken för konsumtionsvaror vid marknadsföringen av tobaksprodukter. Målet för stadgandena är att sådana marknadsföringsåtgärder för tobaksprodukter skall förbjudas i samband med vilka konsumenterna förleds att tro att någon annan konsumtionsvara eller konsumtionsvarugrupp hör samman med marknadsföringen av en tobaksprodukt. Syftet är att sådana marknadsföringsåtgärder för tobaksprodukter skall förhindras genom vilka konsumenten förknippar en viss tobaksprodukt med någon annan konsumtionsvara eller konsumtionsvarugrupp som en s.k. produktfamiljsprodukt då samma varumärke inte har registrerats för tobaksprodukten.

Som sådan annan försäljningsfrämjande verksamhet som avses i lagen betraktas alla åtgärder vars syfte är att skapa eller främja konsumtionen av och efterfrågan på tobak, tobaksprodukter och rökdön.

I propositionen föreslås ett förbud mot sådana försäljningsfrämjande åtgärder som riktar sig till dem som deltar i försäljningen av tobaksprodukter och rökdön och inte innehåller någon väsentlig information om produkten och dess egenskaper. Syftet med propositionen

är att sådan främst reklamässig produktinformation som förekommer i tryckalster och andra publikationer som delas ut till dem som deltar i försäljningen av dessa produkter skall förbjudas. I lagen föreslås bli definierat innehållet i sådan produktinformation som i första hand kan delas ut till dem som deltar i försäljningen av produkterna. Enligt propositionen kan produktinformation innehålla bl.a. en beskrivning av produktens egenskaper, tillverkning, pris och minutförsäljningsförpackning. Dylig produktinformation kan ges om nya produkter och produkter som redan är ute på marknaden. Genom förordning stadgas närmare om innehållet i sådan produktinformation som i samband med marknadsföring ges till dem som deltar i försäljningen av en produkt.

Tillsyn

När Finland sätter EES-avtalet i kraft och blir en del av Europeiska ekonomiska samarbetsområdet, bör tillsynen över marknadsföringen av tobaksprodukter och rökdön omorganiseras så att tillsyns- och kontrollverksamheten decentraliseras.

Inom Europeiska ekonomiska samarbetsområdet skall det vara tillåtet att i medlemsstaterna fritt släppa ut på marknaden sådana tobaksprodukter som motsvarar bestämmelserna i EG:s direktiv och som är tillverkade inom samarbetsområdet. Därför kan man i Finland inte på de produkter som är avsedda att marknadsföras inom samarbetsområdet tillämpa de tillstånds-, dispens- och behovsprövningsförfaranden som bygger på gällande lagar och andra stadganden eller administrativa föreskrifter. Utöver bestämmelserna i EG-direktiven, kan i medlemsstaternas nationella lagstiftning rätten att släppa ut på marknaden en produkt som är tillverkad inom samarbetsområdet begränsas endast i syfte att skydda konsumenterna. På grund av den princip om fri rörlighet för varor som tillämpas inom samarbetsområdet kommer inte tullen vid Finlands gränser att i fråga om produkter som kommer från samarbetsområdet kunna förrätta en gränskontroll av samma slag som den nuvarande.

Syftet med de tillsyns- och kontrollåtgärder som skall företas är främst att undersöka om tobaksprodukterna och rökdönen motsvarar

stadgandena i tobakslagen och bestämmelserna i EG-direktiven. Med denna produkttillsyn avses kontrollåtgärder som gäller påskrifterna på minutförsäljningsförpackningarna samt produktens tillverkningsmetoder och sammansättning och som företas innan produkten släpps ut på marknaden eller när den redan finns på marknaden. Produktkontrollen förrättas av de ackrediterade forskningsinstitut som medlemsstaterna anmält, s.k. anmälda institut, som använder metoder och standarder enligt direktiven. Dessa institut utför testnings-, kontroll- och certifieringsuppdrag. En ny produkt skall alltid testas och granskas innan den släpps ut på marknaden. Detta företas på uppdrag av det företag som tillverkar produkten eller som importerar den till samarbetsområdet. Tillverkaren eller importören av en produkt skall sörja för att produkten testats och kontrollerats på behörigt sätt och att de påskrifter som stadgandena förutsätter finns på minutförsäljningsförpackningen. Tillsynsmyndighetens uppgift är i främsta rummet att kontrollera att den som tillverkar eller annars marknadsför produkten har låtit utföra de testnings- och kontrollåtgärder som stadgandena förutsätter innan produkten släpps ut på marknaden och att en produkt som redan finns på marknaden testas regelbundet på det sätt som stadgandena förutsätter.

I propositionen föreslås att uppgifter i anslutning till tillsynen över marknadsföringen av tobaksprodukter och rökdon alltjämt främst skall ges åt kommunerna. Kommunerna skall även övervaka att de tobaksprodukter och rökdon som på deras område i Finland tillverkas samt påskrifterna på minutförsäljningsförpackningarna för tobaksprodukter motsvarar stadgandena och bestämmelserna innan produkten i Finland levereras till försäljning i näringsverksamhet.

Ändring i ett beslut som social- och hälsovårdsministeriet med stöd av gällande tobakslag meddelat om förbud mot reklam och försäljningsfrämjande åtgärder kan sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen. Den beslutanderätt som högsta förvaltningsdomstolen har i tolkningsfrågor rörande reklam och annan försäljningsfrämjande verksamhet som gäller tobaksprodukter och rökdon samt rörande stadgeenheter av minutförsäljningsförpackningarna för tobaksprodukter skall enligt förslaget överföras på marknadsdomstolen, som är specialdomstol bl.a. när

oenighet råder om tolkningen av om marknadsföring och avtalsvillkor är lagenliga. Den som utfört eller den som beställt reklam eller andra försäljningsfrämjande åtgärder eller en anställd hos någondera samt den för vilken social- och hälsovårdsministeriet fattat beslut om förbud eller förordnat om temporärt förbud på grund av påskrifterna på minutförsäljningsförpackningen skall enligt förslaget genom ansökan kunna föra saken till marknadsdomstolen inom 30 dagar från delfåendet av beslutet om förbud eller förordnandet om temporärt förbud. I lagen om marknadsdomstolen skall enligt förslaget stadgas om att till marknadsdomstolen föra ett ärende som gäller tillämpningen av tobakslagen.

Enligt den gällande 6 § folkhälsolagen handhas uppgifter i anslutning till verkställigheten av folkhälsoarbetet av ett kollegialt organ som utsetts av kommunen. Detta organ skall även sköta uppgifter som enligt andra lagar ankommer på hälsovårdsnämnden. På grund av den ovan beskrivna ändringen i folkhälsolagen föreslås i propositionen att de uppgifter som enligt tobakslagen ankommer på hälsovårdsnämnden skall överföras på kommunen som helhet.

Social- och hälsovårdsministeriets beslutanderätt vid tillsynen över tobak, tobaksprodukter och rökdon skall enligt förslaget överföras på kommunerna, eftersom ministeriet i egen skap av den myndighet som meddelar närmare föreskrifter om tillämpningen av tobakslagen inte kan förrätta produktkontroll eller fatta beslut när oenighet råder rörande tolkningen av stadgandena om detta. Kommunen skall även övervaka att de tobaksprodukter och rökdon som från Europeiska ekonomiska samarbetsområdet importerats till Finland och här marknadsförs motsvarar stadgandena och bestämmelserna.

I propositionen föreslås även att kommunernas tillsynsåtgärder vid marknadsföringen av tobaksprodukter och rökdon skall effektivieras. Enligt förslaget kan kommunen även förelägga vite samt hot om tvångsutförande för att förstärka anvisningar som den meddelat och tidsfrister som den utsatt. Den som fått anvisningar och har idkat reklam- eller annan försäljningsfrämjande verksamhet eller den som marknadsfört en tobaksprodukt i en minutförsäljningsförpackning som strider mot stadgandena kan föra ärendet till social- och hälsovårdsministeriet inom 14 dagar efter att han

har fått del av anvisningarna. På ansökan av kommunen döms vite ut och verkställs hot om tvångsutförande i dessa ärenden av marknadsdomstolen, som även i övrigt avgör tolkningsfrågor när det gäller stadganden om reklam och annan försäljningsfrämjande verksamhet samt minutförsäljningsförpackningar för tobaksprodukter. Länsrätten dömer på ansökan av kommunen ut vite och verkställer hot om tvångsutförande som kommunen förelagt för att förstärka anvisningar som den gett om marknadsföring av en produkt som strider mot stadgandena i 5 och 6 §§. Länsrätten dömer även ut vite som social- och hälsovårdsministeriet förelagt för att förstärka förbud mot att en produkt som strider mot ovan nämnda stadganden säljs inom näringsverksamhet samt beslutar om verkställigheten av hot om tvångsutförande.

Ett vite som förelagts för att förstärka ett förbud eller ett annat förordnande som social- och hälsovårdsministeriet utfärdat i frågor som gäller produktkontrollen av tobaksprodukter och rökdon skall enligt förslaget dömas ut av högsta förvaltningsdomstolen, som alljämt skall avgöra tolkningsfrågor som rör produktkontroll enligt 5 och 6 §§ tobakslagen.

Länsrätten skall på ansökan av kommunen döma ut ett vite och besluta om verkställighet av ett hot om tvångsutförande som kommunen förelagt den som handlat i strid med 5 och 6 §§ eller 7 — 12 §§ och 13 § 1 mom. En part skall hos länsrätten kunna söka ändring i vite eller hot om tvångsutförande. I fråga om sökande av ändring i vite och hot om tvångsutförande skall annars tillämpas vad som om detta stadgas i lagen om ändringssökande i förvaltningsärenden (154/50)

Enligt förslaget är avsikten att den beslutanderätt som vid tillämpningen av tobakslagen alljämt tillkommer social- och hälsovårdsministeriet skall överföras på en enhet som eventuellt under 1994 inrättas under social- och hälsovårdsministeriet för att besluta om produktsäkerhetsärenden som hör till ministeriets förvaltningsområde.

Påföljder

I 31 § 1 mom. stadgas om brott vid marknadsföring av tobak. För detta brott kan den dömas som i strid med 8 och 9 §§ utfört reklam eller andra försäljningsfrämjande åtgärder eller

den som beställt åtgärderna eller en anställd hos dem. Enligt förslaget graderas stadgandet så, att som straffbara gärningar nämns förseelse vid marknadsföring av tobak och brott vid marknadsföring av tobak. För brott vid marknadsföring av tobak skall straff kunna ådömas en näringsidkare som har brutit mot 8 och 9 §§ så att förfarandet på grund av det sätt på vilket det förverkligats, målgruppens ålder eller storlek eller den ekonomiska nytta som åtgärden medför bör anses vara grovt. Dessa stadganden skall tillämpas främst på landsomfattande eller annars synnerligen omfattande reklam och marknadsföringsåtgärder. På grund av graderingen av stadgandet och på grund av de hälsorisker som tobaken medför föreslås att maximistraffet för gärningen höjs från ett års fängelsestraff till två års fängelsestraff.

Enligt 31 § 2 mom. i gällande lag är det en straffbar gärning att i näringsverksamhet sälja tobaksprodukter som strider mot stadgandena sedan förbud meddelats enligt 19 §. Brottet benämns olovlig överlåtelse av tobak. Enligt 5 § kan statsrådet även utfärda bestämmelser om vilka för hälsan farliga och menliga ämnen som ett rökdon inte får innehålla samt om de högsta tillåtna mängderna av dessa ämnen. Därför föreslås ett stadgande enligt vilket det efter utfärdandet av förbud även skall vara straffbart att i näringsverksamhet sälja rökdon som innehåller för hälsan farliga eller menliga ämnen eller i vilka de högsta tillåtna mängderna av dessa överskrids. Samtidigt ändras brottsbenämningen till marknadsföring av produkter som strider mot tobakslagen.

Enligt förslaget skall det vara straffbart att försumma tillsynen över iakttagandet av stadgandena om förbud mot tobaksrökning och att underlåta att iaktta stadgandena om utrymmen för tobaksrökning. Gärningen kan begås av ägaren eller innehavaren av en inomhuslokalitet eller ett utomhusområde där tobaksrökning är förbjuden samt av innehavaren av ett allmänt kommunikationsmedel och arrangören av en offentlig tillställning.

4. Propositionens verkningar

4.1. Ekonomiska verkningar

Ett huvudsyfte med propositionen är att genom minskning av tobaksrökningen främja befolkningens hälsa. Enligt beräkningar kom-

mer statens och kommunernas utgifter för hälsovården och socialförsäkringen samt arbetsgivarnas utgifter för de anställdas sjukdomar, sjukfrånvaro och arbetsoförmåga att minska genom propositionen. Enligt uppskattningar kommer arbetets produktivitet samtidigt att förbättras.

Det beräknas att konsumtionen av tobaksprodukter kommer att minska med 2—3 % per år under de följande två åren. På grund härav kommer den årliga minutförsäljningen att minska med 250 milj. mk under samma tid. Konsumtionen av tobaksprodukter är även beroende av satsningar på hälsofostran om hälsoriskerna med tobak och på tobaksavvänjningsservice samt utvecklingen av hushållens inkomster och medborgarnas konsumtionsvanor. Prisutvecklingen för tobaksprodukter och de ändringar som företas i beskattningen av dem har även central betydelse för konsumtionen av tobaksprodukter.

Konsumtionen av tobaksprodukter beräknas genom propositionen minska så att tobaksindustrins årliga inkomster sjunker med ungefär 25 milj. mk under de följande två åren. Propositionen medför att den årliga totalavkastning som inflyter till staten genom beskattningen av försäljningen av tobaksprodukter minskar med uppskattningsvis 150 milj. mk., om inte den skatt som uppbärs för försäljningen av tobaksprodukter höjs.

Inom tobaksindustrin och hos de företag som marknadsför dessa produkter finns i runt tal 1000 anställda. Av anställningarna hör mer än hälften till den egentliga produktionen. De årliga personalkostnaderna beräknas uppgå till 200 — 220 milj. mk, vilket motsvarar 4 % av värdet av minutförsäljningen av tobaksprodukter. Den beräknade minskningen av konsumtionen av tobaksprodukter har ingen märkbar effekt på storleken av den personal som deltar i tillverkningen av tobaksprodukter. Å andra sidan kommer de pengar som frigörs från tobakskonsumtionen enligt uppskattningar att överföras till annan konsumtion och sannolikt ha en större sysselsättande effekt där än inom tobaksindustrin.

När tobaksrökning förbjuds i ett utrymme, minskar behovet av luftväxling med hälften. Därigenom minskar behovet av uppvärmning och sparas uppskattningsvis en femtedel av uppvärmningskostnaderna.

Arbetsgivarna kan åsamkas merkostnader för inrättandet av rökutrymmen på sådana

arbetsplatser där rökning på arbetsplatsen anses nödvändig. Förbud mot och begränsningar av tobaksrökningen på arbetsplatser minskar både på kort och lång sikt tobaksrökningen bland arbetstagarna, vilket förbättrar arbetets produktivitet och minskar arbetsgivarens socialskyddsutgifter. Tillsammans med inbesparingarna i uppvärmningskostnader kompenserar dessa arbetsgivaren väl för kostnader som eventuellt uppstår på grund av förbudet mot rökning på arbetsplatsen.

Lagen medför inga utgiftsökningar för staten eller kommunerna.

4.2. Verknningar i fråga om organisation och personal

De lokala tillsynsuppgifter som ingår i gällande tobakslag ankommer på kommunen. De uppgifter som kommunerna enligt förslaget skall ha i anslutning till tillsynen över iakttagandet av stadgandena förutsätter inga nya tjänster eller befattningar i kommunerna, eftersom den som tillverkar eller importerar tobaksprodukter och rödkon skall ombesörja att tobaksprodukten samt påskrifterna på dess minutförsäljningsförpackning motsvarar tobakslagen och de föreskrifter som meddelats med stöd av den. Kommunernas tillsynsuppgifter ökar inte heller genom att uppgifter som ankommit på länsstyrelserna överförs på kommunerna.

Länsstyrelserna har inte i märkbar utsträckning deltagit i de uppgifter som ansluter sig till tillsynen över marknadsföringen av tobaksprodukter. Därför ökar inte kommunernas uppgifter som gäller tillsynen över iakttagandet av tobakslagen genom att sådana tillsynsuppgifter som ankommit på länsstyrelserna överförs närmast på kommunerna.

De tillsynsuppgifter som föreslås för arbetarskyddsmyndigheterna i anslutning till iakttagandet av stadgandena om förbud mot tobaksrökning på arbetsplatserna kan utföras i samband med andra tillsynsuppgifter på arbetsplatserna. Likaså är tillsynen över upprätthållandet av ordningen vid offentliga tillställningar en del av polisens normala tillsynsuppgifter.

4.3. Miljöeffekter

Propositionen har en viktig främjande effekt

på hälsosamheten och trivseln i arbetsmiljön på arbetsplatserna samt i offentliga och allmänna utrymmen. Propositionen främjar en hälsosam uppväxtmiljö för barn och unga.

4.4. Verknningar på olika medborgarkategoriernas ställning

En central effekt av propositionen är att det allmänna hälsotillståndet förbättras för olika kategorier av medborgare. Genom propositionen förebyggs uppkomsten av sjukdomar och behovet av hälsovårdsservice för olika kategorier av medborgare.

5. Beredningen av propositionen

Social- och hälsovårdsministeriet tillsatte år 1988 en arbetsgrupp för alkohol- och tobaksreklam, som år 1989 avgav sitt betänkande (arbetsgruppspromemoria 1989:9). Utgående från arbetsgruppens förslag bereddes år 1990 som tjänstemannaarbete ett utkast till regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning och lagen om marknadsdomstolen. Utlåtanden om utkastet begärdes av centrala myndigheter, tobaksindustrin och handelsorganisationer. I propositionen föreslogs förbättringar av möjligheterna att ingripa i sådan försäljningsfrämjande verksamhet som sker via dem som deltar i försäljningen av tobaksprodukter. I propositionen föreslogs även att avgörandet av sådan oenighet rörande tolkningen, som uppstår vid övervakningen av lagenligheten av marknadsföringen av tobaksprodukter, skulle överföras från högsta förvaltningsdomstolen till marknadsdomstolen. Propositionen förelades dock inte riksdagen.

Social- och hälsovårdsministeriet bad år 1991 institutet för arbetshygien utreda och avge utlåtande om de men för hälsan som tobaksrök vållar icke-rökare. Institutet för arbetshygien överlämnade sin utredning och sitt utlåtande i december 1991. Utlåtanden om institutets utlåtande och åtgärdsförslag begärdes sedan av arbetsgivar- och arbetstagarorganisationerna och av vissa myndigheter.

Denna proposition har beretts som tjänsteuppdrag vid social- och hälsovårdsministeriet. Vid beredningen har man beaktat de åtgärds-

förslag som social- och hälsovårdsministeriets arbetsgrupp för alkohol- och tobaksreklam lämnat samt utlåtandena om förslagen. Propositionen bygger även på det utkast till en tobakslagsproposition som bereddes år 1990 och på den utredning som institutet för arbetshygien lämnat. Utlåtanden om propositionen har begärts av justitieministeriet, finansministeriet, utrikesministeriet, inrikesministeriet, handels- och industriministeriet, miljöministeriet, flera enheter inom statens centralförvaltning, arbetsmarknadsorganisationerna, Tupakatehtaiden Yhdistys (tobaksfabrikernas förening) och flera andra organisationer. I utlåtandena fästes uppmärksamhet främst vid de föreslagna stadgandena om begränsning och förbud av tobaksrökning på arbetsplatserna samt om förbud mot reklam och annan försäljningsfrämjande verksamhet som gäller tobaksprodukter. Vid beredningen av propositionen har man beaktat de ståndpunkter som framförts i utlåtandena samt vissa lagar som nyligen getts utomlands om tobaksrökning och marknadsföring av tobaksprodukter.

6. Andra omständigheter som inverkat på propositionens innehåll

De stadganden som i propositionen föreslås om förbud mot tobaksrökning i gemensamma lokaler på arbetsplatser överensstämmer med bestämmelserna om rökfrihet i vilo- och vistelseutrymmen på arbetsplatser i EG:s arbetsplatsdirektiv.

Syftet med propositionen är att förbättra kommunernas beredskap att ingripa mot sådan marknadsföring av tobaksprodukter som strider mot stadgandena i tobakslagen. När Finland eventuellt blir en del av EG:s ekonomiska område måste de lokala myndigheternas verksamhetsföresättningar vid övervakningen av lagligheten när det gäller marknadsföring av dylika produkter allmänt förbättras.

De föreslagna stadgandena om förbud mot att använda en produkts varumärke eller något annat kännetecken strider inte mot bestämmelserna i det av EG-rådet den 21 december 1988 utfärdade direktivet om tillnärmningen av medlemsstaternas varumärkeslagar. Enligt artikel 3.2 a i direktivet kan användningen av varumärke förbudas med stöd av andra lagbestämmelser än medlemsstatens eller gemenskapens varumärkeslagstiftning. I direktivets ingress

konstateras att dess bestämmelser inte hindrar medlemsstaterna från att på varumärken tillämpa andra stadganden än de i varumärkes-

lagstiftningen, t.ex. stadgandena om konsumentskydd.

DETALJMOTIVERING

1. Motivering till lagförslagen

1.1. Lagen om ändring av lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning

2 §. Det föreslås att till paragrafen fogas en ny 3 a punkt, där begreppet tobak som är avsedd att användas i munnen definieras. Definitionen motsvarar de ändringar som den 15 maj 1992 gjordes i EG:s tobaksdirektiv. En tobaksprodukt som är avsedd att användas i munnen kan också vara förpackad i vanliga eller porösa portionspåsar eller ha en form som påminner om livsmedel.

5 §. Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 4 mom., där introducering på marknaden av sådan i propositionens 2 § 4 punkt nämnd tobak som är avsedd att användas i munnen förbjuds. Förbudet avser försäljning och annan överlåtelse i samband med näringsverksamhet av tobak som är avsedd att användas i munnen. Stadgandet överensstämmer med motsvarande bestämmelse i EG:s tobaksdirektiv.

8 §. Förbudet mot reklam och annan försäljningsfrämjande verksamhet som gäller tobaksprodukter och en effektiv övervakning av förbudet förutsätter att denna verksamhet definieras smidigt och så att de föränderliga medlen för den beaktas.

På grund av de nya metoder som tagits i bruk vid marknadsföringen av tobaksprodukter föreslås att all slags anknytning av tobaksprodukter och tobaksimitationer samt rökdon till reklam eller annan försäljningsfrämjande verksamhet som gäller andra förnödenheter i 8 § 1 mom. förbjuds som försäljningsfrämjande verksamhet.

I 1 mom. föreslås att anknytning av varumärken eller andra kännetecken för tobaksprodukter och rökdon till reklam eller annan försäljningsfrämjande verksamhet som gäller andra produkter eller tjänster, särskilt förbjuds såsom ett medel för reklam och annan försäljningsfrämjande verksamhet. Som sådan försälj-

ningsfrämjande verksamhet som förbudet gäller anses användning av tobaksprodukters eller rökdonens varumärken eller andra kännetecken som sådana eller ändrade i samband med reklam eller annan försäljningsfrämjande verksamhet som gäller andra produkter eller tjänster. Som ett sådant förbudet förfarande som avses i stadgandet betraktas anknytning av tobaksprodukters eller rökdonens varumärken eller andra kännetecken till reklam eller annan försäljningsfrämjande verksamhet som gäller andra produkter eller tjänster så, att tobaksproduktens eller rökdonens varumärken eller andra kännetecken i samband med reklamen eller den försäljningsfrämjande verksamheten använder som sådana eller ändrade så, att de är så lika att de kan igenkännas. Som sådana tjänster som avses i stadgandet betraktas alla tjänster som i näringsverksamhet marknadsförs till olika konsumentgrupper och också olika slags offentliga nöjeställningar. Det är också förbudet att anknyta tobaksprodukters och rökdonens kännetecken till reklam eller annan försäljningsfrämjande verksamhet som gäller dessa tjänster.

Med kännetecken avses en helhet som skapas genom olika kombinationer av bilder, figurer, färger, bokstäver och ord och med vars hjälp en produkt, genom att detta kännetecken finns på minutförsäljningsförpackningen eller används i reklamen, kan igenkännas och skiljas från andra konsumtionsvaror.

Det föreslås att orden ”till konsumenterna riktad” slopas ur det gällande 1 mom. Syftet med propositionen är således också att förbjuda produktinformation som främst har karaktären av reklam och som enbart i försäljningsfrämjande syfte lämnas dem som deltar i försäljningen av tobaksprodukter. I 4 mom. föreslås därför stadgat om vilket slag av produktinformation tillverkaren och importören får lämna dem som deltar i försäljningen av hans produkter.

I 2 mom. föreslås ett förbud mot att anknyta

varumärken eller kännetecken för andra produkter till marknadsföringen av tobaksprodukter. Syftet med stadgandet är att förhindra att en annan produkt som är allmänt känd, genom att varumärket eller något annat kännetecken för denna produkt används, kopplas samman med marknadsföringen av en tobaksprodukt. Syftet är att förbjuda sådan marknadsföring av tobaksprodukter genom vilken konsumenten kopplar samman en annan produkt eller dess varumärke eller något annat kännetecken för den med en tobaksprodukt. I stadgandet avses med marknadsföring försäljning och annan överlåtelse av tobaksprodukter i näringsverksamhet samt andra medel för marknadsföring, som inte kan betraktas som sådan förbjuden reklam eller annan försäljningsfrämjande verksamhet som avses i 1 mom. Med varumärken eller andra kännetecken som används allmänt avses varumärken eller andra kännetecken som konsumenterna allmänt känner till och genom vilka de känner igen en viss produkt eller produktgrupp. Genom stadgandet avser man inte att ingripa i skyddet för varumärken så, att förbud skulle utfärdas mot att varumärket för en viss produkt används som varumärke också för en tobaksprodukt.

Det föreslås att till paragrafen fogas ett nytt 4 mom., enligt vilket tillverkare och importörer av tobak, tobaksprodukter, tobaksimitationer och rökdon i samband med marknadsföringen får lämna dem som deltar i försäljningen produktuppgifter. Med de som deltar i försäljningen avses sådana som i näringsverksamhet i parti och minut marknadsför och säljer tobaksprodukter och rökdon. Lämnande av helhetsbetonad produktinformation om tobak, tobaksprodukter och rökdon betraktas inte som sådan försäljningsfrämjande verksamhet som är förbjuden. Tillverkare och importörer av en tobaksprodukt får enligt propositionen lämna dem som säljer produkten uppgifter om dess pris, tillverkning, egenskaper, sammansättning och ursprung. Uppgifterna skall vara helhetsbetonade på så sätt att en vilseledande eller bristfällig bild inte ges av produkten. Produktinformationen får enligt propositionen också bestå av jämförelser med andra tobaksprodukter, förusatt att den samtidigt är korrekt och tillräckligt tydlig. Tillverkaren eller importören av en ny produkt som introduceras på marknaden kan beskriva produkten bl.a. genom att jämföra den med en produkt som redan finns på marknaden. Som produktinformation be-

traktas inte en sådan beskrivning av produkten som främst har karaktären av reklam och som inte innehåller en väsentlig och tillräcklig beskrivning av produkten. Om produktinformationens innehåll stadgas närmare genom förordning.

10 §. I den gällande paragrafen förbjuds försäljning av tobaksprodukter och rökdon till en person som uppenbarligen ännu inte har fyllt 16 år. Det föreslås stadgat om en absolut åldersgräns så, att ordet uppenbarligen stryks ur stadgandet. Syftet med stadgeändringen är att effektivare förhindra försäljningen av tobaksprodukter och rökdon till personer under 16 år. Försäljaren skall vid behov alltid försäkra sig om att en ung person som köper tobaksprodukter har åldern inne genom att be honom visa upp ett intyg över sin födelsetid. Intyg skall begäras när försäljaren inte känner en ung person som köper tobaksprodukter och när det finns skäl att anta att han är yngre än 16 år.

5 kap. Skyddande av befolkningen mot de men för hälsan som rökningen vållar

Rubriken för kapitlet föreslås bli ändrad så, att den bättre beskriver de åtgärder om vilka föreslås stadgat i kapitlet. Rubriken för den gällande lagens 5 kap. är rökningförbud och -restriktioner. Som ny rubrik föreslås "skyddande av befolkningen mot de men för hälsan som rökningen vållar". I kapitlet föreslås stadgat om åtgärder genom vilka man försöker förhindra att befolkningen utsätts för tobaksrök i omgivningen. I kapitlet föreslås också stadgat om de åtgärder genom vilka barn och ungdomar skyddas mot tobaksrökning och dess hälsorisker i sin uppväxtmiljö.

12 §. I paragrafen föreslås stadgat om de inomhuslokaler och områden utomhus där tobaksrökning är förbjuden.

I 1 punkten föreslås stadgat om rökningförbud i inomhuslokaler som är avsedda för barn på daghem och elever vid läroanstalter. Det föreslås också att rökning förbjuds på daghemmens och läroanstalternas sådana utomhusområden som främst är avsedda för personer under 16 år. Med läroanstalter avses grundskolor, gymnasier, andra inrättningar som ger grundskoleundervisning, läroanstalter på mellanstadiet samt universitet och högskolor. I läroanstalterna är rökning förbjuden i alla

inomhuslokaler som är avsedda för eleverna. Med daghem avses barndagvårdsplatser i fråga om vilka huvudmannen är en kommun eller något annat offentligt eller privat samfund.

I 2 punkten föreslås att rökning förbjuds i inomhuslokaler som är avsedda för allmänheten och kunderna vid ämbetsverk, myndigheter och liknande offentliga inrättningar. Stadgandet motsvarar i stort sett rökningförbudet i 13 § 1 mom. 3 punkten i den gällande lagen. Förbudet gäller alla allmänna utrymmen och kundutrymmen vid alla ämbetsverk och myndigheter. Också de inrättningar i privaträttsliga samfunds ägo eller besittning som utför uppgifter som ankommer på kommunen eller staten är jämförbara med inrättningar vilkas huvudman är ett offentligt samfund. Sådana inrättningar är bl.a. sjukhus och inrättningar för socialvård vilkas huvudman är ett privaträttsligt samfund.

I 3 punkten föreslås ett förbud mot rökning vid offentliga tillställningar som arrangeras inomhus och till vilka allmänheten har obehindrat tillträde. Offentliga tillställningar är främst de offentliga nöjestillställningarna. Enligt 2 § 1 mom. lagen om offentliga nöjestillställningar (492/68) är offentliga fester, konserter, föreställningar, utställningar, uppvisningar, samkväm, tävlingar och andra med dem jämförbara tillställningar till vilka allmänheten har tillträde sådana tillställningar som avses i lagen, oberoende av om för dem uppbärs avgift eller inte. Andra offentliga tillställningar är bl.a. sådana tillställningar som staten, kommunerna och församlingarna samt privaträttsliga samfund och föreningar ordnar inomhus och till vilka allmänheten har obehindrat tillträde. Stadgandet tillämpas inte på tillställningar som ordnas i privata lokaler och till vilka allmänheten inte har tillträde.

I 4 punkten föreslås ett förbud mot rökning i inre utrymmen av allmänna kommunikationsmedel. Det föreslagna stadgandet har samma innehåll som den gällande lagens 12 § 1 mom. Allmänna kommunikationsmedel är bl.a. flygplan och tåg, passagerarfartyg, bussar samt taxibilar och -båtar.

I 5 punkten föreslås stadgat om förbud mot rökning på arbetsplatser. Med arbetsplatser avses arbetsplatser i offentligt eller privata bolags och andra privaträttsliga samfunds ägo eller besittning. Stadgandena tillämpas också på arbetslokaler hos privata rörelseidka-

re och yrkesutövare. Det föreslås att rökning förbjuds i arbetsplatsens gemensamma lokaler och för kunder avsedda inomhuslokaler samt i de anställdas gemensamma inomhuslokaler på arbetsplatsen. Med allmänna lokaler på arbetsplatser avses de lokaler på en arbetsplats som har reserverats för allmänheten eller till vilka allmänheten annars har obehindrat tillträde. Kundlokaler på arbetsplatser är de lokaler på arbetsplatsen som har reserverats för dem som sköter ärenden där samt de lokaler på arbetsplatsen där de annars tillfällig sköter ärenden. Med de anställdas gemensamma lokaler på arbetsplatser avses alla de utrymmen på arbetsplatsen som är i de anställdas gemensamma användning och som inte är arbetslokaler. Sådana utrymmen är framför allt vilost-, måltids- och vistelseutrymmen för de anställda samt sociala utrymmen som reserverats för dem. Med måltidsutrymmen avses också en sådan personalmatsal eller -restaurang i lokaler på arbetsplatsen som är avsedd för de anställda. På sådana personalmatsaler och -restauranger tillämpas inte stadgandena om förplägnadsrörelser i propositionens 13 § 2 mom. Med sociala utrymmen avses också dusch-, bastu-, tvätt-, köks- och sanitetsutrymmen.

Enligt lagens 13 § 3 mom. är arbetsgivaren, efter att ha avtalat med de anställda, skyldig att förbjuda eller begränsa rökning i andra arbetslokaler där rökning inte med stöd av 12 § 5 punkten är förbjuden.

13 §. I paragrafen föreslås stadgat att utrymmen kan ordnas för tobaksrökning i samband med sådana inomhuslokaler i vilka rökning enligt propositionens 12 § är förbjuden. I paragrafen föreslås stadgat om de inomhuslokaler där propositionens 12 § inte skall tillämpas.

I 1 mom. föreslås stadgat om ordnande av ett rum eller andra utrymmen för rökning i samband med en sådan inomhuslokal där rökning enligt 12 § föreslås vara förbjuden. Innehavaren av en sådan inomhuslokal eller ett sådant allmänt kommunikationsmedel eller en representant för honom samt arrangören av en offentlig tillställning kan enligt egen prövning i samband med inomhuslokalerna reservera ett rum eller något annat utrymme för rökning. När rökutrymmet ordnas skall innehavaren se till att tobaksrök inte kan sprida sig från det rum eller det andra utrymme som reserverats för rökning till en sådan inomhuslokal där rökning är förbjuden.

I samband med en sådan inomhuslokal som

är avsedd för eller huvudsakligen används av personer under 16 år kan inte ordnas ett rum eller annat utrymme som är avsett för rökning. Rökutrymmen kan t.ex. inte reserveras i samband med sådana utrymmen i daghem, sjukhus eller socialvårdsinrättningar som är avsedda för barn och inte heller i samband med sådana hobby- eller samlingslokaler för barn och ungdomar där en kommun eller något annat offentligträttsligt eller privat samfund är huvudman. Rökutrymmen kan inte heller ordnas i samband med sådana inomhuslokaler i läroanstalter som främst är avsedda för skolelever eller studerande under 16 år vid läroanstalterna, och inte heller i samband med sådana offentliga tillställningar inomhus som främst är avsedda för personer under 16 år.

I 2 mom. föreslås stadgat om förbud mot eller begränsning av rökning i lokaler avsedda för gästerna i förplägnadsrörelser. Dessa lokaler är samtidigt arbetslokaler för dem som arbetar där. På dessa lokaler tillämpas inte stadgandena om förbud mot rökning i allmänna lokaler eller lokaler på arbetsplatser i propositionens 12 § 2 och 5 punkt. Ägaren av en förplägnadsrörelse eller dennes representant kan besluta att rökning förbjuds eller begränsas i de lokaler som är avsedda för gästerna samt att rökfria utrymmen ordnas för gästerna. Stadgandena i propositionens 12 § 5 punkt tillämpas inte heller på restaurang- och måltidsutrymmen samt inkvarteringsrum för gästerna på hotell och andra inkvarteringsrörelser. Ägaren av en dylik rörelse eller dennes representant beslutar om reservering av rökfria inkvarteringsrum för gästerna samt om begränsning av eller förbud mot rökning i dessa lokaler som är avsedda för gästerna.

På sådana inomhuslokaler i restauranger samt andra förplägnadsrörelser som inte är avsedda för gäster eller till vilka gästerna annars inte har obehindrat tillträde skall stadgandena om förbud mot rökning i lokaler avsedda för de anställda på arbetsplatser i propositionens 12 § 5 punkt och 13 § 3 mom. tillämpas. Rökning är enligt propositionen förbjuden i foajéer och korridorutrymmen i hotell och andra inkvarteringsrörelser samt i andra allmänna lokaler avsedda för gästerna, med undantag av restauranglokaler. I hotell och andra inkvarteringsrörelser kan enligt propositionen i samband med de allmänna lokalerna ordnas ett rum eller något annat utrymme för rökning.

I 3 mom. föreslås stadgat om förbud mot eller begränsning av rökning i arbetslokaler på arbetsplatser. Arbetsgivaren är, efter att ha avtalat med de anställda eller deras representant, skyldig att fatta beslut om att förbjuda eller begränsa rökning i sådana arbetslokaler där rökning inte är förbjuden med stöd av 12 § 5 punkten. Avsikten är att genom arbetsgivarens åtgärder förbjuda eller begränsa rökning i arbetslokaler så, att de anställda inte ofrivilligt utsätts för tobaksrök i arbetslokalerna. På arbetsplatserna skall i synnerhet de som inte röker garanteras rökfria arbetslokaler. Arbetslokalerna kan också genom åtgärder på de olika arbetsplatserna ordnas enligt principerna i stadgandet.

Med stöd av i 14 § 3 mom. skall arbetarskyddsmyndigheterna övervaka att arbetsgivaren beslutar om begränsning av och förbud mot rökning på arbetsplatsen på det föreslagna sättet och att dessa beslut också följs där.

I 4 mom. föreslås att stadgandena om förbud mot rökning i arbetslokaler och gemensamma lokaler för anställda inte skall tillämpas på arbetslokaler hemma hos anställda. Stadgandena skall inte heller tillämpas på arbetslokaler hemma hos en näringsidkare eller yrkesutövare, eller på sådana arbetslokaler som används endast av medlemmarna i samma familj eller andra som bor i samma hushåll. Sådana näringsidkare och andra yrkesutövare är t.ex. utövare av jord- eller skogsbruk, utövare av olika hantverk och små familjeföretag utan några fast anställda utanför familjen. På näringsidkares och yrkesutövares kundlokaler och allmänna lokaler tillämpas stadgandena i 12 § 5 punkten. På de lokaler som är avsedda för gästerna i förplägnads- och inkvarteringsrörelser som är familjeföretag tillämpas stadgandena om förbud mot och begränsning av rökning i inkvarterings- och förplägnadsrörelser i propositionens 12 § 5 punkt och 13 § 2 mom.

13 a §. I paragrafen föreslås stadgat att innehavaren av ett allmänt kommunikationsmedel eller en lokal eller arrangören av en offentlig tillställning eller deras representant har rätt att avlägsna en person från en inomhuslokal eller ett utomhusområde där rökning är förbjuden. Paragrafen har samma innehåll som den gällande 32 § 2 mom. En person kan avlägsnas från en sådan lokal om han trots uppmaning att sluta röka fortsätter med detta. Om personen inte efter uppmaning frivilligt

avlägsnar sig från lokalen, skall polisen på begäran lämna handräckning för att avlägsna honom. En person som olovligen röker kan avlägsnas från en lokal, om det inte med hänsyn till omständigheterna kan betraktas som oskäligt.

14 §. I paragrafen stadgas att social- och hälsovårdsministeriet, länsstyrelsen och hälsovårdsnämnden är de myndigheter som övervakar att denna lag iakttas. I 3 mom. föreslås stadgat att arbetarskyddsmyndigheterna är den myndighet som övervakar att stadgandena om förbud mot rökning på arbetsplatser i propositionen iakttas. I 4 mom. föreslås stadgat att polisen övervakar att stadgandena om förbud mot rökning vid offentliga tillställningar iakttas. Det föreslås att de uppgifter som ankommer på hälsovårdsnämnden allmänt överförs på kommunen.

Det föreslås att de uppgifter gällande övervakning av att stadgandena i denna lag iakttas som ankommit på länsstyrelserna överförs på kommunerna. På kommunerna ankommer således också att inspektera fabriker inom deras områden som tillverkar tobaksprodukter och att sköta de inspektionsuppgifter som stadgandena förutsätter innan en tobaksprodukt kan släppas ut på marknaden i Finland.

Eftersom de uppgifter som ankommer på kommunens hälsovårdsnämnd på grund av en ändring av folkhälsolagen numera sköts av ett kollegialt organ som utses av kommunen, föreslås det i propositionen att de uppgifter som ankommer på hälsovårdsnämnden allmänt skall överföras på kommunen.

I 3 mom. föreslås stadgat att arbetarskyddsmyndigheterna övervakar att stadgandena om förbud mot rökning på arbetsplatserna iakttas. Denna övervakning utförs i samband med de övriga inspektionerna inom arbetarskyddet. Detta sker i samband med förhandsinspektionen av arbetslokaler och genom att behövliga anvisningar och föreskrifter meddelas. Vid övervakningen skall dessa myndigheter iaktta vad som stadgas i lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden (131/73), om annat inte stadgas i tobakslagen. I lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden stadgas om tillsynen över att stadgandena och bestämmelserna om arbetarskydd iakttas samt om de tvångsmedel genom vilka man i sista hand försöker rätta till observerade bristfälligheter. I denna lag stadgas

också om arbetarskyddsmyndigheternas beslutsfattande. I lagen finns dessutom straffstadganden, som kan tillämpas på den som handlat i strid med stadgandena eller de övriga bestämmelserna om arbetarskydd. Dessa straffstadganden skall också tillämpas när innehavaren av en lokal eller dennes representant har brutit mot stadgandena i tobakslagen. De ovan nämnda stadgandena tillämpas när arbetarskyddsmyndigheterna övervakar att stadgandena och bestämmelserna om förbud mot rökning och ordnande av rökutrymmen på arbetsplatserna iakttas, om inte annat stadgas eller bestäms i tobakslagen eller i andra bestämmelser som utfärdats med stöd av dess stadganden.

I 4 mom. föreslås stadgat att polisen övervakar att stadgandena om förbud mot rökning vid offentliga tillställningar iakttas. Enligt lagen om offentliga nöjestillställningar övervakar också ordningsmannen att lagar och bestämmelser iakttas vid offentliga nöjestillställningar.

17 §. Det föreslås att stadgandena i paragrafen ändras så, att de uppgifter gällande övervakningen av att tobakslagen iakttas, som ankommer på hälsovårdsnämnden, allmänt skall ankomma på kommunen. På basis av 6 § folkhälsolagen ansvarar ett kollegialt organ för folkhälsoarbetet i kommunen.

I det gällande 3 mom. 1 punkt stadgas att hälsovårdsnämnden skall meddela brott mot stadgandena i lagens 10 och 11 §§ till allmän åklagare. I den finska texten används begreppet yleinen syyttäjä. I strafflagen stadgas om meddelande om brott om vilka allmänt stadgas om straff till allmän åklagare. Där är det motsvarande finska begreppet virallinen syyttäjä. För att begreppet i denna lag skall motsvara det begrepp som används i strafflagen, föreslås det att den finska texten i momentets 1 punkt ändras så, att begreppet virallinen syyttäjä används.

Det föreslås att 3 mom. 1 punkten ändras också så, att där stadgas om att meddelande skall göras till allmän åklagare, när innehavaren av en sådan inomhuslokal eller allmänt kommunikationsmedel som avses i 12 § 1—4 punkten eller den som arrangerar en offentlig tillställning inte övervakar att stadgandena om förbud mot rökning iakttas, eller när lokaler eller rum för rökning inte har reserverats på det sätt som avses i 13 § 1 mom.

Det föreslås att 2 punkten ändras så, att där stadgas att kommunen skall göra meddelande

till social- och hälsovårdsministeriet när den som fått anvisningar fortfarande efter den utsatta tiden i näringsverksamhet har sålt eller annars överlåtit sådana tobaksprodukter eller rökdon som strider mot 5—7 §§, eller när han annars har brutit mot stadgandena i dessa paragrafer eller andra bestämmelser som utfärdats med stöd av dem. Kommunen skall också göra meddelande till social- och hälsovårdsministeriet när den som fått anvisningar har fortsatt med eller upprepat reklam eller annan försäljningsfrämjande verksamhet som är förbjuden enligt 8 och 9 §§.

18 §. Det föreslås att 1 mom. ändras så, att där stadgas att social- och hälsovårdsministeriet kan fatta beslut om förbud mot reklam eller försäljningsfrämjande verksamhet som strider mot 8 och 9 §§. Enligt propositionen kan ministeriet, efter att ha fått meddelande om detta av kommunen eller efter att annars ha fått vetskap om sådan förbjuden verksamhet, meddela förbud mot att fortsätta eller upprepa reklam eller försäljningsfrämjande verksamhet. Uppreping av reklam eller försäljningsfrämjande verksamhet skall främst förhindras genom anvisningar och andra åtgärder av kommunen.

I 2 mom. föreslås stadgat om social- och hälsovårdsministeriets rätt att förbjuda tillverkaren och importören av en tobaksprodukt eller rökdon eller en annan näringsidkare att sälja eller annars i näringsverksamhet överlåta en produkt som strider mot 5 och 6 §§ eller 7 § 1 mom. Om denna rätt stadgas i den gällande 19 § 1 och 2 mom. Social- och hälsovårdsministeriet kan enligt propositionen också förbjuda försäljning av cigaretter i näringsverksamhet, om tjär- och nikotinhalterna inte har undersökts på det sätt som 6 § 2 mom. förutsätter eller om meddelande om dessa halter inte har gjorts till social- och hälsovårdsministeriet.

I 3 mom. föreslås stadgat att social- och hälsovårdsministeriet har rätt att bestämma att en tobaksprodukt eller rökdon som avses i 2 mom. och som strider mot stadgandena skall dras bort från marknaden. Om detta stadgas i 19 § 3 mom. i den gällande lagen. Social- och hälsovårdsministeriet kan på basis av det föreslagna 20 § 2 mom. genom egna åtgärder och på bekostnad av den som meddelats förordnandet dra bort en produkt från marknaden, om den inte har dragits bort inom den utsatta tiden.

19 §. I den gällande 19 § stadgas om beslut

som social- och hälsovårdsministeriet kan fatta och andra åtgärder som ministeriet kan vidta för att förhindra och förbjuda försäljning eller annan överlåtelse i näringsverksamhet av tobaksprodukter eller rökdon som strider mot lagens 5 § och 6 § 2 och 3 mom. eller 7 § 1 mom. samt mot det statsrådsbeslut som utfärdats med stöd av lagens 5 §. Det föreslås att om dessa åtgärder stadgas i 18 § 2 och 3 mom.

I paragrafen föreslås att social- och hälsovårdsministeriet temporärt kan meddela förbud mot att fortsätta eller upprepa reklam eller någon annan försäljningsfrämjande verksamhet samt försäljning i näringsverksamhet av tobaksprodukter eller rökdon som strider mot stadgandena. Ett sådant förordnande kan ges, om det på grund av reklamens eller den försäljningsfrämjande verksamhetens omfattning eller betydelse är nödvändigt att så snabbt som möjligt förhindra att den fortsätts eller upprepas. Försäljning i näringsverksamhet av tobaksprodukter eller rökdon kan förbjudas temporärt bl.a. om de medför särskilda hälsorisker eller om varning saknas på minutförsäljningsförpackningen. Den som meddelats ett temporärt förbud kan inom 30 dagar från delfäendet föra ärendet till marknadsdomstolen.

20 §. Det föreslås att 1 mom. ändras så, att där stadgas om vidtagande av rättelseåtgärd med anledning av olägenheter som reklamen eller den försäljningsfrämjande verksamheten eller marknadsföringen av tobaksprodukter eller rökdon orsakar. Enligt det föreslagna stadgandet kan social- och hälsovårdsministeriet, samtidigt som det beslutar om förbud mot reklam eller försäljningsfrämjande verksamhet eller mot försäljning av tobaksprodukter eller rökdon som strider mot stadgandena, ålägga den som handlat i strid med stadgandena eller den för vars räkning åtgärderna har vidtagits att vidta en rättelseåtgärd. Social- och hälsovårdsministeriet skall samtidigt sätta ut en tid inom vilken rättelseåtgärden skall vidtas. Någon kan åläggas att vidta en rättelseåtgärd bl.a. när konsumenterna har getts vilseledande eller oriktiga uppgifter om en produkt i samband med förbjuden reklam. Likaså kan det bestämmas att en rättelseåtgärd skall vidtas när de hälsorisker som en produkt medför för konsumenterna är större än normalt. Rättelsen kan göras bl.a. genom att ett meddelande eller en annons publiceras i en riksomfattande tidning eller genom ett meddelande som delas ut till

dem som deltar i försäljningen av produkten.

I 2 mom. föreslås stadgat att vite eller hot om tvångsutförande kan föreläggas för att förstärka iakttagandet av ett förbud eller ett temporärt förbud som meddelats av social- och hälsovårdsministeriet eller anvisningar som meddelats och tidsfrister som utsatts av kommunen. Med hot om tvångsutförande avses förstärkande av att huvudförpliktelsen iakttas, vid hot om att en åtgärd som hör till huvudförpliktelsen och som inte vidtagits kan utföras på den försumligen bekostnad. Kommunen kan förelägga vite eller hot om tvångsutförande när den meddelar anvisningar enligt 17 §. Sådant hot kan också föreläggas den som marknadsfört en tobaksprodukt som strider mot stadgandena eller gjort reklam eller vidtagit försäljningsfrämjande åtgärder som strider mot stadgandena.

I 3 mom. föreslås stadgat att på vite och hot om tvångsutförande eller avbrott som föreläggs med stöd av denna lag skall tillämpas vad om detta stadgas i viteslagen. Stadgandena i viteslagen skall tillämpas när i tobakslagen inte stadgas annorlunda. Med avvikelse från stadgandena i viteslagen föreslås i 21 § stadgat om den myndighet som dömer ut vitet. Stadgandena om vite, hot om tvångsutförande, hörande av part, delgivning och ändringssökande i viteslagen skall i övrigt iakttas.

21 §. Paragrafen föreslås bli ändrad så, att i den stadgas att social- och hälsovårdsministeriets beslut om förbud och förordnande om temporärt förbud samt vite eller hot om tvångsutförande som ministeriet förelagt för att förstärka dessa kan föras till marknadsdomstolen. Likaså föreslås i paragrafen stadgat att ärenden som gäller utdömande av förelagt vite och verkställighet av hot om tvångsutförande kan föras till länsrätten för avgörande.

Det föreslås att 1 mom. ändras så, att där stadgas att ändring inte får sökas genom besvär hos högsta förvaltningsdomstolen i ett beslut som social- och hälsovårdsministeriet med stöd av propositionens 18 § 1 eller 2 mom. har meddelat om förbud mot reklam eller försäljningsfrämjande verksamhet eller om att en tobaksprodukts minutförsäljningsförpackning strider mot stadgandena, eller i ett beslut om temporärt förbud.

I 2 mom. föreslås också stadgat om besvär förbud i fråga om anvisningar som kommunen meddelat med stöd av 7 § 1 och 2 mom. samt 8 och 9 §§ och i fråga om vite och hot om

tvångsutförande som kommunen förelagt för att förstärka en utsatt tidsfrist. Den som handlat i strid med de ovan nämnda stadgandena eller gett ett uppdrag och meddelats anvisningar kan enligt propositionen genom ansökan föra saken till social- och hälsovårdsministeriet inom 14 dagar från delfäendet av anvisningarna. Görs ansökan inte inom den stadgade tiden, kan enligt 4 mom. marknadsdomstolen på ansökan av kommunen besluta om utdömande av vite eller verkställighet av hot om tvångsutförande, om den som meddelats anvisningarna fortfarande efter den utsatta tiden fortsätter med förfarandet i strid med stadgandena eller inte rättar till en påvisad brist.

I 3 mom. föreslås stadgat att ett beslut om förbud och ett förordnande om temporärt förbud som social- och hälsovårdsministeriet har fattat med stöd av 7 § 1 och 2 mom. och 8 eller 9 §§ kan föras till marknadsdomstolen. Enligt paragrafen avgör marknadsdomstolen på ansökan frågor som gäller tolkningen av stadgandena om förbud mot reklam och försäljningsfrämjande verksamhet samt minutförsäljningsförpackningar för tobaksprodukter. Den som meddelats ett beslut om förbud eller ett förordnande om temporärt förbud på basis av dessa stadganden samt den som ådömts vite eller hot om tvångsutförande som förelagts för att förstärka dessa, kan genom ansökan föra saken till marknadsdomstolen för avgörande. Ansökan skall göras inom 30 dagar från delfäendet av beslutet eller förordnandet.

I 4 mom. föreslås stadgat om beslut om utdömande av vite och verkställighet av hot om tvångsutförande, som kommunen eller social- och hälsovårdsministeriet förelagt i ett ärende som avses i 1 mom. Marknadsdomstolen fattar beslut i saken på ansökan av den som förelagt vitet. Kommunen kan enligt propositionen ansöka om utdömande av vite eller verkställighet av hot om tvångsutförande, när den som meddelats anvisningar efter den utsatta tiden fortsätter eller upprepar förfarandet i strid med stadgandena. Social- och hälsovårdsministeriet kan enligt propositionen ansöka om utdömande av vite eller verkställighet av hot om tvångsutförande, när den som meddelats beslut om förbud eller förordnande om temporärt förbud fortsätter förfarandet i strid med stadgandena.

I 5 mom. föreslås stadgat om beslut om utdömande av vite och verkställighet av hot om

tvångsutförande som förelagts för att förstärka anvisningar som meddelats av kommunen eller beslut om förbud eller temporärt förbud som meddelats av social- och hälsovårdsministeriet för att förhindra försäljning i näringsverksamhet av en produkt som strider mot 5 och 6 §§. Länsrätten fattar beslut i saken på ansökan av den som förelagt vite eller hot om tvångsutförande.

31 §. I paragrafen stadgas för närvarande om vilka gärningar som strider mot lagen och som är straffbara. I 1 mom. stadgas om brott vid marknadsföring av tobak, i 2 mom. om olovlig överlåtelse av tobak och i 3 mom. om förseelse vid försäljning av tobak.

Det föreslås att 1 mom. ändras så, att där stadgas att reklam och annan försäljningsfrämjande verksamhet eller anknytning av en tobaksprodukt till en annan produkt i strid med 8 och 9 §§ är straffbara gärningar. Till ett förfarande i strid med dessa stadganden kan den göra sig skyldig som utfört eller beställt reklam eller försäljningsfrämjande verksamhet eller som är anställd hos dem. Det föreslås att benämningen på den straffbara gärningen blir förseelse vid marknadsföring av tobak. Straffet för gärningen kan vara böter.

I 2 mom. föreslås stadgat att ett förfarande som strider mot 8 eller 9 §§ och som på grund av det sätt på vilket det förverkligats eller till sina verkningar som helhet beaktat bör anses vara grovt är straffbart. Stadgandet kommer främst att tillämpas på sådan reklam och försäljningsfrämjande verksamhet i strid med stadgandena som utförts i stor skala antingen riksomfattande eller så att den nått ett stort antal konsumenter. Brottskännetecknet enligt stadgandet är uppfyllt om reklamen eller den försäljningsfrämjande verksamheten genomförts riksomfattande med hjälp av elektronisk informationsförmedling eller i en riksomfattande tidning eller något annat tryckalster med stor spridning. Ett förfarande kan betraktas som en straffbar gärning enligt momentet, när reklam görs för en tobaksprodukt eller rökdon i samband med större idrotts- eller kulturevenemang eller andra tillställningar för allmänheten eller när vid en sådan tillställning annars i stor skala bedrivs försäljningsfrämjande verksamhet som gäller dessa produkter. Också en näringsidkare som gör reklam för en tobaksprodukt och som i samband med reklamen ger konsumenterna oriktiga eller vilseledande uppgifter om produkten kan dömas för brott vid

marknadsföring av tobak, när reklamen utförs i riksomfattande skala eller när förfarandet annars medfört betydande ekonomisk nytta. Likaså kan gärningen anses grov, när reklam i stor skala och upprepade gånger görs för en annan produkt, och en tobaksprodukt som marknadsförs i Finland klart kan igenkännas på dess tecken eller produktnamn. Kännetecknet för brott vid marknadsföring av tobak uppfylls också när förbjuden reklam eller försäljningsfrämjande verksamhet i stor skala riktar sig mot barn eller unga. Brottskännetecknet för gärningen uppfylls också om tillverkaren eller importören av en tobaksprodukt när han marknadsför produkten till parti- eller minutförsäljare gör reklam för produkten i ett tryckalster med stor spridning som delas ut till dessa.

Det föreslås att straffet för denna gärning skall vara böter eller fängelse i högst två år. Det föreslås samtidigt att det maximala fängelsestraffet förlängs från det nuvarande straffet på ett år, eftersom brottskännetecknet för gärningen endast uppfylls genom ett grovt förfarande som förbjudits i lagens 8 § 1 mom. Också de särskilda risker och men för konsumenternas hälsa som tobaken vållar talar för en förlängning av maximistraffet. Också förbättrandet av polisens verksamhetsförutsättningar vid förundersökning enligt tvångsmedelagen (450/87) talar för detta.

Till de straffbara gärningarna enligt 1 och 2 mom. kan också den göra sig skyldig som beställt eller utfört reklam eller försäljningsfrämjande verksamhet eller som är anställd hos dessa.

I 3 mom. föreslås stadgat att överlåtelse i näringsverksamhet av förbjudna tobaksprodukter eller rökdon är en straffbar gärning. Benämningen på den gärning som enligt momentet är straffbar föreslås samtidigt bli ändrad så, att där stadgas om försäljning av produkter som strider mot tobakslagen. Tillverkaren eller importören av tobaksprodukter eller rökdon kan dömas till straff för överlåtelse i näringsverksamhet av tobaksprodukter eller rökdon som strider mot 5, 6 och 7 §§, om han i strid med kommunens anvisningar eller social- och hälsovårdsministeriets förbud och efter utsatt tidsfrist har fortsatt eller upprepat förfarandet.

I 4 mom. föreslås stadgat om förseelse vid försäljning av tobak, om vilket stadgas i det gällande 3 mom. En näringsidkare som uppre-

pade gånger i strid med kommunens anvisningar säljer tobaksprodukter eller rökdon till personer som inte har fyllt 16 år gör sig skyldig till sådan förseelse. En näringsidkare som brutit mot försäljningsförbudet i propositionens 10 § eller en som är anställd hos honom kan med stöd av detta moment dömas till straff, om han genom sitt förfarande har visat betydande likgiltighet när det gäller iakttagandet av detta förbud. En näringsidkare kan anses ha gjort detta, när han upprepade gånger och utan hänsyn till anvisningarna från kommunen har sålt tobaksprodukter till personer som är yngre än 16 år.

Allmän åklagare får väcka åtal för brott vid marknadsföring av tobak enligt 1—3 mom. på anmälan av social- och hälsovårdsministeriet samt för olovlig marknadsföring av tobak och förseelse vid försäljning av tobak enligt 4 mom. endast på anmälan av kommunen.

32 §. I det gällande 32 § 1 mom. stadgas om dömande till straff för rönkningsförseelse. Den som trots påminnelse av innehavaren har fortsatt att röka i inomhuslokaler där rökning är förbjuden, kan dömas till böter för rönkningsförseelse. Momentet föreslås bli ändrat så, att det motsvarar de föreslagna ändringarna i 12 och 13 §§.

I 2 mom. föreslås stadgat att innehavaren av inomhuslokaler eller ett utomhusområde eller ett allmänt kommunikationsmedel som försummar att se till att stadgandena om förbud mot rökning i dessa lokaler i 12 § 1—4 punkten iakttagas kan straffas för detta. När innehavaren av en sådan lokal eller ett sådant kommunikationsmedel eller hans representant upprepade gånger i strid med kommunens anvisningar har tillåtit rökning där, kan han dömas till straff för försummelse av skyddsåtgärder. Innehavaren av sådana inomhuslokaler eller ett sådant kommunikationsmedel eller hans representant kan dömas till straff för försummelse av skyddsåtgärder också om han har försummat att vidta de åtgärder som enligt kommunens anvisningar fordras för att hindra att tobaksröken sprider sig till sådana inomhuslokaler där rökning är förbjuden. Kommunen skall sätta ut en tidsfrist inom vilken dessa åtgärder skall vidtas. Kommunen kan i sina anvisningar förbjuda rökning i utrymmen avsedda för detta tills de åtgärder som förutsätts i anvisningarna har vidtagits.

I det gällande 3 mom. stadgas om anmälan till allmän åklagare om rönkningsförseelse enligt

1 mom. Samtidigt föreslås det att i detta moment stadgas om kommunens anmälan till allmän åklagare gällande försummelse av skyddsåtgärder, som är straffbar enligt 2 mom.

34 §. I den gällande 34 § stadgas att ekonomisk fördel till följd av brott skall dömas förverkad till staten. Eftersom om denna påföljd stadgas i strafflagen, föreslås det att dessa stadganden skall utgå ur tobakslagen.

I 1 mom. föreslås stadgat om förbud för en bestämd tid att i näringsverksamhet sälja tobaksprodukter eller rökdon, som meddelas en näringsidkare som dömts för förseelse vid försäljning av tobak. Förbudet ådöms av den domstol som samtidigt dömer näringsidkaren till straff för förseelse vid försäljning av tobak. Ett sådant försäljningsförbud kan meddelas för en bestämd tid, som är högst sex månader. Förbud kan meddelas när näringsidkaren upprepade gånger har visat betydande likgiltighet för att iaktta kommunens anvisningar eller när han redan tidigare har dömts till straff för förseelse vid försäljning av tobak. Den tid som förbudet skall gälla bestäms på basis av omfattningen av den förbjudna verksamheten. Också det antal gånger som näringsidkaren har dömts till straff för förseelse vid försäljning av tobak påverkar förbudets längd.

I 2 mom. föreslås stadgat om när ett förordnande som en domstol har meddelat med stöd av 1 mom. kan verkställas. Den som meddelats ett förordnande av en domstol skall iaktta det trots att det överklagas. Ett förordnande kan också verkställas trots att det överklagats, om inte domstolen bestämmer annorlunda. I ett förordnande som meddelats med stöd av 1 mom. kan ändring sökas liksom i en dom som meddelats med stöd av 31 § 4 mom.

1.2. Lagen om marknadsdomstolen

Det föreslås att det beslutsfattande som hänför sig till tolkningen av stadgandena om förbud mot reklam och försäljningsfrämjande verksamhet som gäller tobak och tobaksprodukter samt rökdon i 8 och 9 §§ samt av stadgandena om anteckningar på tobaksprodukternas minutförsäljningsförpackningar i 7 § 1 och 2 mom. överförs till marknadsdomstolen. Högsta förvaltningsdomstolen har med anledning av ändringssökande behandlat de beslut om förbud samt förordnanden om temporärt

förbud som social- och hälsovårdsministeriet med stöd av 18 och 19 §§ har meddelat i dessa ärenden.

I propositionen föreslås att 18 § tobakslagen ändras så, att social- och hälsovårdsministeriet på basis av dess 1 mom. beslutar om förbud mot reklam eller annan försäljningsfrämjande verksamhet. I denna paragrafs 2 mom. föreslås stadgat att social- och hälsovårdsministeriet kan förbjuda försäljning och annan överlåtelse i näringsverksamhet av en tobaksprodukt, om anteckningarna på dess minutförsäljningsförpackning strider mot stadgandena i tobakslagen eller om anteckning på förpackningen helt saknas. Enligt propositionen kan social- och hälsovårdsministeriet förelägga vite och hot om tvångsutförande för att förstärka ett förbud eller ett förordnande om tillfälligt förbud som det meddelat. Likaså kan kommunen förelägga vite och hot om tvångsutförande för att förstärka att dess anvisningar och av den utsatta tidsfrister följs. Frågan om utdömande av vite och verkställighet av hot om tvångsutförande som förelagts för att förstärka ett förbud eller ett temporärt förbud mot reklam eller annan försäljningsfrämjande verksamhet som strider mot stadgandena eller ett förbud mot överlåtelse i näringsverksamhet av en tobaksprodukt vars minutförsäljningsförpackning strider mot stadgandena, avgörs av marknadsdomstolen så som föreslås stadgat om detta i lagens 6 d § på ansökan av den som förelagt vitet, dvs. social- och hälsovårdsministeriet eller en kommun.

1 §. Det föreslås att paragrafen ändras så, att i den stadgas att på marknadsdomstolen ankommer också ärenden som med stöd av tobakslagen skall handläggas av den. Marknadsdomstolen handlägger på ansökan av en part, som av social- och hälsovårdsministeriet meddelats beslut om förbud eller förordnande om temporärt förbud, ärenden enligt 7 § 1 och 2 mom. tobakslagen som gäller tolkning av stadgandena om anteckningar på minutförsäljningsförpackningarna samt tolkningsfrågor som gäller reklam och annan försäljningsfrämjande verksamhet som strider mot 8 och 9 §§.

6 d §. Det föreslås att till lagen fogas en ny 6 d §. I dess 1 mom. föreslås att ett beslut om förbud och ett förordnande om temporärt förbud som meddelats med stöd av tobakslagen skall föras till marknadsdomstolen genom ansökan. En part kan genom ansökan föra en tolkningsfråga som hänför sig till ett beslut eller ett förordnande om temporärt förbud som

social- och hälsovårdsministeriet har meddelat med stöd av 7, 8, 9 eller 18 § 1 eller 2 mom. eller 19 § tobakslagen till marknadsdomstolen för avgörande. Om förändret av ett ärende till marknadsdomstolen föreslås stadgat också i 21 § tobakslagen. Ansökan skall göras inom 30 dagar från delfäendet av beslutet eller förordnandet.

I 2 mom. föreslås stadgat att en i Finland registrerad förening som har till syfte att främja medborgarnas hälsa kan föra ett i 1 mom. nämnt ärende som skall avgöras av social- och hälsovårdsministeriet till marknadsdomstolen, om social- och hälsovårdsministeriet vägrar att vidta åtgärder enligt 18 § 1 och 2 mom. tobakslagen.

7 §. I paragrafen stadgas om ansökan till marknadsdomstolen. Där stadgas om innehållet i ansökan och om de handlingar som skall fogas till denna. Det föreslås att 1 och 3 mom. ändras så, att i dem stadgas om de handlingar som skall fogas till ansökan, när det gäller att föra ett beslut om förbud eller ett förordnande om temporärt förbud som meddelats med stöd av tobakslagen till marknadsdomstolen.

2. Närmare stadganden

Efter att den föreslagna lagen har stadfästas kommer i tobaksförordningen att stadgas närmare om tillsynsuppgifterna. I förordningen kommer dessutom att stadgas närmare om genomförandet av stadgandena om förbud mot tobaksrökning i propositionens 12 och 13 §§ samt om meddelande om förbud mot rökning och utrymmen reserverade för tobaksrökning. Likaså kommer i förordningen att stadgas närmare om meddelande om försäljningsförbudet enligt propositionens 10 § till de försäljningsställen där tobaksprodukter och rökdon i näringsverksamhet säljs till konsumenterna.

Till propositionen an knyter faktorer i sammanband med internationella notifieringsskyldigheter, vilka måste beaktas vid riksdagsbehandlingen.

3. Ikraftträdande

Lagarna föreslås träda i kraft så snart som möjligt efter att riksdagen har antagit dem och de har blivit stadfästa.

De föreslagna stadgandena om förbud mot

försäljning i näringsverksamhet av tobak som är avsedd att användas i munnen i 5 § 4 mom. tillämpas så, att dylika produkter som marknadsförs när denna lag träder i kraft fortfarande får säljas eller annars överlåtas i näringsverksamhet fram till utgången av 1994.

4. Lagstiftningsordning

Enligt propositionen kan de föreslagna lagarna behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Reklam och annan försäljningsfrämjande verksamhet bör betraktas som en del av näringsverksamheten, som regleras i vanlig lagstiftningsordning. Syftet med de föreslagna stadgandena om förbud mot till konsumenterna riktad reklam och annan försäljningsfrämjande verksamhet som gäller tobak, tobaksprodukter

och rökdon är att skydda konsumenterna från de risker och men för hälsan som dessa produkter medför. Också regeringens proposition gällande lag om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning behandlades i vanlig lagstiftningsordning. Regeringen ansåg att man på grund av tobakens hälsorisker genom stadganden som ges i vanlig lagstiftningsordning kan ingripa i näringsidkarnas friheter. Regeringen är av den åsikten att marknadsföringen av tobaksprodukter fortfarande kan begränsas genom att man ingriper i näringsidkarnas friheter i vanlig lagstiftningsordning, för att skydda konsumenterna mot de risker och men för hälsan som tobaken vållar.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1. Lag om ändring av lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 13 augusti 1976 om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning (693/76) 8 § 1 mom., 10 §, rubriken för 5 kap., 12, 13 och 14 §§, 17—21, 31, 32 och 34 §§,

av dessa lagrum 14 § sådan den lyder delvis ändrad genom lagar av den 17 januari 1991 och den 3 augusti 1992 (106/91 och 768/92, 19 § sådan den lyder i lag av den 23 oktober 1992 (953/92) samt 20 och 31 §§ sådana de lyder delvis ändrade genom sistnämnda lag, samt

fogas till 2 §, sådan den lyder i nämnda lag den 23 oktober 1992 en ny 4 a punkt, till 5 § ett nytt 4 mom., till 8 § ett nytt 2 mom., varvid det nuvarande 2 mom. blir ett nytt 3 mom., och ett nytt 4 mom. samt till lagen en ny 13 a § som följer:

2 §

I denna lag avses med

3 a) **tobak som är avsedd för oralt bruk** en produkt som är helt eller delvis tillverkad av tobak och som är i pulverform eller i annan form av delar av ämnet eller är en kombination av dessa former, med undantag av en produkt som är avsedd att rökas eller tuggas;

5 §

Det är förbjudet att i näringsverksamhet sälja eller annars överlåta sådan i 2 § 3 a punkten nämnd tobak som är avsedd för oralt bruk.

8 §

Reklam och annan försäljningsfrämjande verksamhet som gäller tobak, tobaksprodukter, tobaksimitationer och rökdon är förbjuden. Det är förbjudet att anknyta dessa produkter eller deras varumärken eller andra kännetecken till reklam eller annan försäljningsfrämjande verksamhet som gäller andra produkter eller tjänster.

Det är förbjudet att vid marknadsföring av tobaksprodukter använda andra produkters varumärken eller kännetecken som används allmänt i näringsverksamhet.

Tillverkaren eller importören av tobak, tobaksprodukter, tobaksimitationer och rökdon kan utan hinder av 1 mom. vid marknadsfö-

ringen av en produkt lämna dem som deltar i försäljningen uppgifter om produktens pris, sammansättning, egenskaper och tillverkning samt andra motsvarande produktuppgifter. Närmare bestämmelser om innehållet i produktuppgifterna kan utfärdas genom förordning.

10 §

Tobaksprodukter och rökdon får inte i näringsverksamhet säljas eller på annat sätt överlåtas till en person som inte har fyllt sexton år.

Kap. 5

Skyddande av befolkningen mot de men för hälsan som rökningen vållar

12 §

Tobaksrökning är förbjuden

1) i lokaler som är avsedda för barn på daghem eller elever vid läroanstalter samt på daghems eller läroanstalters sådana utomhusområden som främst är avsedda för personer som inte fyllt sexton år,

2) i lokaler som är reserverade för allmänheten och kunderna vid ämbetsverk, myndigheter och liknande offentliga inrättningar,

3) vid offentliga tillställningar som arrangeras inomhus och till vilka allmänheten har obehindrat tillträde,

4) i inre utrymmen av allmänna kommunikationsmedel samt

5) på arbetsplatser i gemensamma och allmänna samt för kunder avsedda lokaler.

13 §

I 12 § avsedda innehavare av en lokal eller ett allmänt kommunikationsmedel samt arrangörer av offentliga tillställningar kan dock tillåta tobaksrökning i ett för ändamålet reserverat rum eller i en del av lokalen eller utrymmet under förutsättning att tobaksrök inte kan sprida sig till de utrymmen där tobaksrökning är förbjuden. För tobaksrökning får dock inte ett särskilt rum eller annat utrymme ordnas i anslutning till lokal som främst används av personer som inte har fyllt sexton år.

Vad som i 12 § 2 eller 5 punkten stadgas om förbud mot tobaksrökning i offentliga utrymmen eller på arbetsplatser tillämpas inte på utrymmen för kunderna vid restauranger och andra förplägnadsrörelser eller på restaurang- och måltidsutrymmen och gästernas inkvarteringsrum på hotell och andra inkvarteringsrö-

relser. Ägaren av en dylik rörelse eller en representant för honom kan förbjuda eller annars begränsa tobaksrökningen i dessa utrymmen samt ordna rökfria utrymmen och rum för gästerna.

En arbetsgivare är skyldig att, efter att ha avtalat med de anställda eller med deras representant, förbjuda tobaksrökning eller begränsa den så, att de anställda inte ofrivilligt utsätts för tobaksrök i sådana arbetsutrymmen på arbetsplatsen där tobaksrökning inte är förbjuden enligt 12 § 5 punkten.

Vad som i 12 § 5 punkten och i denna paragrafs 3 mom. stadgas om förbudande och begränsning av tobaksrökning i gemensamma utrymmen och arbetsutrymmen på arbetsplatser tillämpas inte på ett arbetsutrymme i en anställds eller en näringsidkares eller annan yrkesutövares hem, eller på ett annat arbetsutrymme som används endast av medlemmarna i samma familj och av andra som bor i samma hushåll.

I 12 § avsedda innehavare av en lokal eller ett allmänt kommunikationsmedel samt arrangörer av offentliga tillställningar samt innehavare av utrymmen som reserverats för tobaksrökning enligt 1 mom. skall sätta upp anslag som informerar om rökförbudet och om utrymmen som reserverats för tobaksrökning. Närmare bestämmelser om anslaget och dess placering kan utfärdas genom förordning.

13 a §

Om någon röker i ett allmänt kommunikationsmedel, en lokal eller på ett utomhusområde där rökning enligt 12 eller 13 § är förbjuden och trots uppmaning inte slutar röka, får innehavaren av kommunikationsmedlet eller trafikpersonalen, arrangören av en offentlig tillställning eller innehavaren av lokal eller utomhusområdet eller deras representant avlägsna honom från kommunikationsmedlet, lokalen eller utomhusområdet, om det inte kan anses oskäligt att han avlägsnas. Polisen är skyldig att på begäran lämna handräckning för avlägsnande av den som röker.

14 §

Den allmänna ledningen och övervakningen av att denna lag och med stöd av den utfärdade stadganden och bestämmelser iakttas ankommer på social- och hälsovårdsministeriet.

Kommunen övervakar inom sitt område att denna lag och de stadganden och bestämmelser

som utfärdats med stöd av den iakttas i enlighet med vad folkhälsolagen (66/72) stadgar om skötseln av de uppgifter som ankommer på kommunen i anslutning till utförandet av folkhälsoarbetet.

Arbetskyddsmyndigheterna övervakar att stadgandena i 12 § 5 punkten och 13 § 3 mom. om förbud mot och begränsning av tobaksrökning iakttas på arbetsplatserna, i enlighet med vad om detta stadgas i lagen om tillsynen över arbetskyddet och om sökande av ändring i arbetskyddsärenden (131/73), om inte annat stadgas i denna lag.

Polisen övervakar att stadgandena i 12 § 3 punkten iakttas vid offentliga tillställningar.

17 §

Kommunen skall på eget initiativ eller på basis av gjorda anmälningar förrätta inspektioner av lagrings- och försäljningsplatser för tobaksprodukter samt övervaka försäljning av tobaksprodukter och rökdon, reklam och annan försäljningsfrämjande verksamhet som gäller tobaksprodukter, tobaksimitationer och rökdon samt iakttagandet av rökningförbud och -restriktioner inom sitt verksamhetsområde.

Konstateras vid inspektion eller annars missförhållanden eller verksamhet som strider mot stadganden eller bestämmelser, skall kommunen ge behöriga anvisningar för undanröjande av missförhållandena eller för inställande av den verksamhet som strider mot stadgandena eller bestämmelserna samt utsätta en viss tid inom vilken så skall förfaras.

Har rättelse inte skett inom utsatt tid eller har det förfarande som strider mot stadgandena och som nämns i anvisningarna fortsatt eller upprepats efter den utsatta tiden, skall kommunen anmäla detta

1) till allmän åklagare, om det är fråga om ett förfarande som strider mot 10 eller 11 §, 12 § 1 — 4 punkten eller 13 § 1 mom. samt

2) till social- och hälsovårdsministeriet, om det är fråga om försäljning eller annan överlåtelse i näringsverksamhet av tobaksprodukter eller rökdon som strider mot 5 — 7 §§ eller annat förfarande som strider mot dessa stadganden eller om det är fråga om reklam eller försäljningsfrämjande verksamhet som är förbjuden enligt 8 och 9 §§.

18 §

Om reklam görs för tobaksprodukter, tobak-

simitationer eller rökdon eller om deras försäljning annars främjas på ett sätt som strider mot 8 eller 9 §, kan social- och hälsovårdsministeriet meddela förbud för den som beställt eller utfört reklamen eller den försäljningsfrämjande åtgärden samt anställda hos dem att fortsätta eller upprepa det mot stadgandena stridande förfarandet.

Social- och hälsovårdsministeriet kan meddela tillverkaren och importören av tobaksprodukter eller rökdon eller andra näringsidkare förbud att sälja eller på annat sätt i näringsverksamhet överlåta en produkt, om produkten eller dess minutförsäljningsförpackning strider mot 5 § eller 7 § 1 och 2 mom., eller om tjär- och nikotinalterna i cigaretter inte undersökts på det sätt som 6 § 2 mom. förutsätter, eller om uppgifter om dessa halter inte lämnats enligt 6 § 3 mom.

Social- och hälsovårdsministeriet kan förplikta en tillverkare eller importör som avses i 2 mom. att inom den tid som ministeriet bestämmer dra bort tobaksprodukten eller rökdonet från marknaden.

19 §

Om det på grund av omfattningen eller betydelsen av ett förfarande som strider mot de stadganden som avses i 18 § 1 och 2 mom. är nödvändigt att snabbt hindra att förfarandet fortsätts eller upprepas, kan social- och hälsovårdsministeriet meddela ett temporärt förbud innan ärendet avgörs slutligt. Ett förordnande om temporärt förbud träder i kraft genast och kan återkallas innan ärendet avgörs slutligt.

20 §

Social- och hälsovårdsministeriet kan när det fattar beslut om ett förbud enligt 18 § 1 och 2 mom. förplikta den som förbudet gäller att inom utsatt tid och på det sätt som ministeriet bestämmer vidta en rättelseåtgärd, om detta skall anses vara nödvändigt på grund av de uppenbara olägenheter som det mot stadgandena stridande förfarandet orsakar.

Social- och hälsovårdsministeriet kan, för att förstärka ett förbud eller ett förordnande som ministeriet meddelat enligt denna lag och kommunen, för att förstärka anvisningar som den meddelat, förelägga vite eller hot om att en åtgärd som inte vidtagits inom utsatt tid utförs på den försumliges bekostnad.

På vite och hot om tvångsutförande som förelagts med stöd av denna lag tillämpas vad

om detta stadgas i viteslagen (1113/90), om inte något annat stadgas i denna lag.

21 §

Ändring får inte genom besvär sökas i ett beslut om förbud eller ett förordnande om temporärt förbud som social- och hälsovårdsministeriet meddelat på grund av reklam eller annan försäljningsfrämjande verksamhet i strid med 8 eller 9 § eller på grund av att en tobaksprodukts minutförsäljningsförpackning strider mot 7 § 1 eller 2 mom. eller i ett vitesföreläggande eller hot om tvångsutförande.

I beslut om vite och hot om tvångsutförande som kommunen förelagt för att förstärka iakttagandet av anvisningar i ett ärende som avses i 1 mom. får ändring inte sökas genom besvär. Den som har förelagts vitet eller hotet om tvångsutförande kan genom ansökan föra ärendet till social- och hälsovårdsministeriet inom 14 dagar från delfäendet av anvisningarna. En part som har meddelats ett beslut av social- och hälsovårdsministeriet kan föra ärendet till marknadsdomstolen så som anges i 3 mom.

Den som av social- och hälsovårdsministeriet har meddelats ett i 1 mom. avsett beslut om förbud eller förordnande om temporärt förbud eller förelagts vite eller hot om tvångsutförande, kan genom ansökan föra ärendet till marknadsdomstolen inom 30 dagar från delfäendet av beslutet eller förordnandet.

Marknadsdomstolen dömer ut vite som kommunen eller social- och hälsovårdsministeriet har förelagt och fattar beslut om verkställighet av hot om tvångsutförande i ärenden som avses i 1 mom., på ansökan av den som förelagt vitet eller hotet om tvångsutförande.

Länsrätten dömer ut vite som social- och hälsovårdsministeriet och kommunen förelagt den som handlat i strid med 5 och 6 §§ samt kommunen den som handlat i strid med 10—12 §§ eller 13 § 1 mom. och fattar beslut om verkställighet av hot om tvångsutförande, på ansökan av den som förelagt vitet eller hotet om tvångsutförande.

31 §

Den som gör reklam för tobak, tobaksprodukter, tobaksimitationer eller rökdon eller på annat sätt främjar försäljningen av dessa eller annars handlar i strid med 8 och 9 §§, skall för *förseelse vid marknadsföring av tobak* dömas till böter.

Den som gör reklam för tobak, tobakspro-

dukter eller rökdon eller på annat sätt främjar försäljningen av dessa eller annars handlar i strid med 8 och 9 §§ så att förfarandet också som helhet bedömt skall anses vara grovt på grund av det sätt på vilket det genomförts, målgruppens ålder eller storlek eller den ekonomiska nytta som förfarandet medfört, skall för *brott vid marknadsföring av tobak* dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Den som i strid med kommunens anvisningar eller förbud fortfarande säljer eller på annat sätt i näringsverksamhet överlåter tobaksprodukter eller rökdon som strider mot 5 §, 6 § 2 eller 3 mom. eller 7 § 1 mom., skall för *försäljning av produkter som strider mot tobakslagen* dömas till böter.

Den som i näringsverksamhet upprepade gånger i strid med kommunens anvisningar överlåter tobaksprodukter eller rökdon till en person som inte fyllt sexton år, eller som som bryter mot 11 §, skall för *förseelse vid försäljning av tobak* dömas till böter.

Allmän åklagare får väcka åtal för gärningar som avses i 1 - 3 mom. endast på anmälan av social- och hälsovårdsministeriet och för en gärning som avses i 4 mom. endast på anmälan av kommunen.

32 §

Den som trots påminnelse av innehavaren av ett allmänt kommunikationsmedel, en lokal eller ett utomhusområde eller av innehavarens representant, eller trots påminnelse av arrangören eller en ordningsman vid en offentlig tillställning, fortsätter att röka inomhus eller utomhus på ställen där tobaksrökning är förbjuden enligt 12 § 1—4 punkten, skall för *rökningsförseelse* dömas till böter.

En innehavare av en lokal, ett utomhusområde eller ett allmänt kommunikationsmedel som avses i 12 § 1—4 punkten eller innehavarens representant eller en arrangör av en i det nämnda lagrummet avsedd offentlig tillställning, som upprepade gånger tillåter tobaksrökning inomhus eller utomhus på ställen där det är förbjudet eller som försummar att inom utsatt tid vidta de åtgärder som enligt kommunens anvisningar fordras för att hindra att tobaksrök sprider sig till sådana utrymmen där tobaksrökning är förbjuden skall, om försummelsen inte kan anses vara ringa, för *försummelse av skyddsåtgärder enligt tobakslagen* dömas till böter.

Allmän åklagare får väcka åtal för en gär-

ning som avses i 1 mom. endast på anmälan av innehavaren av det allmänna kommunikationsmedlet, lokalen eller utomhusområdet, av arrangören av den offentliga tillställningen eller av deras representant samt för en gärning som avses i 2 mom. endast på anmälan av kommunen.

34 §

Domstolen kan samtidigt som den dömer en näringsidkare till straff enligt 31 § 4 mom. för förseelse vid försäljning av tobak, meddela näringsidkaren förbud för en bestämd tid av högst sex månader att sälja och på annat sätt i näringsverksamhet överlåta tobaksprodukter och rökdon, om näringsidkaren efter att kommunen upprepade gånger meddelat anvisningar eller efter straff som en domstol tidigare ådömt för förseelse vid försäljning av tobak, fortfa-

rande har sålt eller annars överlåtit tobaksprodukter eller rökdon till en person som inte fyllt sexton år eller om näringsidkaren annars genom sitt handlande har visat avsevärd likgiltighet för försäljningsförbudet.

Domstolens beslut med stöd av 1 mom. kan verkställas även om det inte vunnit laga kraft, såvida inte något annat bestäms i beslutet.

Denna lag träder i kraft den 199 .

Åtgärder som verkställigheten av lagen försätsätter får vidtas innan den träder i kraft.

För användning i munnen avsedda tobaksprodukter som är förbjudna enligt 5 § 4 mom. och som marknadsförs i Finland när denna lag träder i kraft, får säljas eller på annat sätt överlåtas i näringsverksamhet till och med den 31 december 1994.

2.

Lag

om ändring av lagen om marknadsdomstolen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 20 januari 1978 om marknadsdomstolen (41/78) 1 § och 7 § 1 och 3 mom., sådana de lyder, 1 § och 7 § 3 mom. i lag av den 28 december 1990 (1276/90) och 7 § 1 mom. delvis ändrat genom sistnämnda lag, samt

fogas till lagen en ny 6 d § som följer:

1 §

Marknadsdomstolen handlägger och avgör i egenskap av specialdomstol de ärenden som faller under dess behörighet enligt konsumentkyddslagen (38/78), lagen om konsumentombudsmannen (40/78), värdepappersmarknadslagen (495/89) och lagen om depositionsbankernas verksamhet (1268/90) och som ansluter sig till regleringen av marknadsföring och avtalsvillkor samt de ärenden för vilka den enligt lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet (1061/78) och lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning (693/76) är behörig.

6 d §

Ett ärende som skall behandlas enligt lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrök-

ning blir anhängigt vid marknadsdomstolen på ansökan av den som meddelats beslut om förbud eller förordnande om temporärt förbud enligt 21 § 1 och 3 mom. i nämnda lag eller förelagts i nämnda lagrum avsett vite eller hot om tvångsutförande. Ett ärende som gäller utdömande av ett vite eller verkställande av ett hot om tvångsutförande som förelagts för att förstärka ett förbud eller ett temporärt förbud som meddelats med stöd av 7 § 1 och 2 mom., eller 8 eller 9 § i den nämnda lagen blir anhängigt på ansökan av social- och hälsovårdsministeriet eller kommunen.

Om social- och hälsovårdsministeriet vägrar att vidta åtgärder enligt 18 § 1 mom. lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning för att förhindra reklam eller annan försäljningsfrämjande verksamhet som gäller tobak,

tobaksprodukter eller rökdon, kan en i Finland registrerad förening som har till syfte att främja befolkningens hälsa på ansökan föra ärendet till marknadsdomstolen.

7 §

I ansökan skall uppges

1) den näringsidkares eller den andra persons namn, hemort och postadress mot vilken yrkandet riktas eller, om saken gäller en depositionsbanks ansökan enligt 6 c §, bankinspektionens beslut samt, om saken gäller ansökan enligt 6 d § av en näringsidkare, en tillverkare, den som beställt eller den som

utfört reklam eller försäljningsfrämjande åtgärder eller en anställd hos dem, social- och hälsovårdsministeriets beslut eller dess förordnande om temporärt förbud,

2) yrkandet och grunderna för det samt

3) de omständigheter på vilka sökanden stöder sig.

— — — — —
Till en ansökan som avses i 6 c eller 6 d § skall fogas ett beslut eller ett förordnande som nämns i 1 mom. i original eller officiellt styrkt kopia samt bevis över dagen för delfäendet.

Denna lag träder i kraft den

199 .

Helsingfors den 20 augusti 1993

Republikens President

MAUNO KOIVISTO

Social- och hälsovårdsminister *Jorma Huuhtanen*

1.

Lag

om ändring av lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i lagen den 13 augusti 1976 om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning (693/76) 8 § 1 mom., 10 §, rubriken för 5 kap., 12, 13 och 14 §§, 17—21, 31, 32 och 34 §§,

av dessa lagrum 14 § sådan den lyder delvis ändrad genom lagar av den 17 januari 1991 och den 3 augusti 1992 (106/91 och 768/92, 19 § sådan den lyder i lag av den 23 oktober 1992 (953/92) samt 20 och 31 §§ sådana de lyder delvis ändrade genom sistnämnda lag, samt

fogas till 2 §, sådan den lyder i nämnda lag den 23 oktober 1992 en ny 4 a punkt, till 5 § ett nytt 4 mom., till 8 § ett nytt 2 mom., varvid det nuvarande 2 mom. blir ett nytt 3 mom., och ett nytt 4 mom. samt till lagen en ny 13 a § som följer:

Gällande lydelse

2 §

I denna lag avses:

1) med *tobak* njutningsmedel, som är tillverkat av eller innehåller blad, stjälkar eller stammar av tobaksväxter (*nicotiana*);

2) med *tobakssurrogat* njutningsmedel, som till användningssätter motsvarar tobak, men som icke innehåller tobak;

3) med *tobaksprodukt* sådan produkt som är helt eller delvis tillverkad av tobak och är avsedd att rökas, sniffas, sugas på eller tuggas,

4) med *rökdon* vid tobaksrökning eller huvudsakligen för förberedelse därav avsett tillbehör eller redskap, såsom cigarrettpapper eller annat hölje, cigarrettrullare, munstycke, filter, pipa och piprensare i enlighet med vad social- och hälsovårdsministeriet närmare bestämmer;

5) med *tobaksimitation* sådan produkt som är avsedd att njutas och som till formen har en nära likhet med tobaksprodukt eller rökdon, men som inte innehåller tobak eller dess surrogat,

6) med *tobaksrökning* rökning eller annan användning av tobaksprodukt såsom njutningssämne;

7) med *tjära* det råa, icke vattenhaltiga, nikotinfria, rökkondensatet samt

8) med *nikotin* nikotinhaltiga alkaloider.

5 §

Statsrådet kan utfärda bestämmelser om för hälsan farliga och menliga ämnen, som tobaksprodukt icke får innehålla och som icke får uppstå när tobaksprodukt rökes.

Beträffande andra än i 1 mom. avsedda, för hälsan farliga och menliga ämnen, som to-

Föreslagen lydelse

2 §

I denna lag avses med

3 a) *tobak som är avsedd för oralt bruk* en produkt som är helt eller delvis tillverkad av tobak och som är i pulverform eller i annan form av delar av ämnet eller är en kombination av dessa former, med undantag av en produkt som är avsedd att rökas eller tuggas;

5 §

Det är förbjudet att i näringsverksamhet sälja eller annars överlåta sådan i 2 § 3 a punkten nämnd tobak som är avsedd för oralt bruk.

Gällande lydelse

baksprodukt innehåller eller som uppstår vid rökning därav, bestämmas deras högsta tillåtna gränser av statsrådet.

Statsrådet kan bestämma, att även i fråga om rökdon i tillämpliga delar skall iakttagas vad om tobaksprodukt i 1 och 2 mom. är stadgat.

8 §

Reklam för tobak, tobaksprodukt och -imitation samt rökdon och till konsumenterna riktad annan försäljningsfrämjande verksamhet samt deras anknytning till reklam för övriga produkter eller tjänster eller övrig försäljningsfrämjande verksamhet är förbjuden.

Vad i 1 mom. stadgas skall likväl icke äga tillämpning på reklam i sådan utländsk tryckskrift, vars huvudsakliga ändamål icke är att göra reklam för tobak, tobaksprodukt eller -imitation eller rökdon.

10 §

Tobaksprodukt eller rökdon får icke i näringsverksamhet säljas eller överlåtas till person, som uppenbarligen ännu icke fyllt sexton år.

5 kap.

Rökningsförbud och -restriktioner

12 §

Tobaksrökning i inre utrymmen av allmänt kommunikationsmedel är förbjuden.

Innehavare av allmänt kommunikationsmedel kan dock tillåta rökning genom att därför reservera en del av kommunikationsmedlet.

Föreslagen lydelse

8 §

Reklam och annan försäljningsfrämjande verksamhet som gäller tobak, tobaksprodukter, tobaksimitationer och rökdon är förbjuden. Det är förbjudet att anknyta dessa produkter eller deras varumärken eller andra kännetecken till reklam eller annan försäljningsfrämjande verksamhet som gäller andra produkter eller tjänster.

Det är förbjudet att vid marknadsföring av tobaksprodukter använda andra produkters varumärken eller kännetecken som används allmänt i näringsverksamhet.

Tillverkaren eller importören av tobak, tobaksprodukter, tobaksimitationer och rökdon kan utan hinder av 1 mom. vid marknadsföringen av en produkt lämna dem som deltar i försäljningen uppgifter om produktens pris, sammansättning, egenskaper och tillverkning samt andra motsvarande produktuppgifter. Närmare bestämmelser om innehållet i produktuppgifterna kan utfärdas genom förordning.

10 §

Tobaksprodukter och rökdon får inte i näringsverksamhet säljas eller på annat sätt överlåtas till en person som inte har fyllt sexton år.

5 kap.

Skyddande av befolkningen mot de men för hälsan som rökningen vållar

12 §

Tobaksrökning är förbjuden

1) i lokaler som är avsedda för barn på daghem eller elever vid läroanstalter samt på daghems eller läroanstalters sådana utomhusområden som främst är avsedda för personer som inte fyllt sexton år,

2) i lokaler som är reserverade för allmänheten och kunderna vid ämbetsverk, myndigheter

Gällande lydelse

13 §

Tobaksrökning är förbjuden:

1) i utrymmen av daghem, skolor och andra motsvarande lokaliteter, vilka är avsedda att användas av barn i eller under läropliktsåldern;

2) vid inomhus arrangerade offentliga tillställningar för barn eller ungdom, till vilka i 1 punkten avsedda barn äger tillträde; samt

3) i de i ämbetsverks eller i myndighets besittning varande eller därmed jämförbara övriga offentliga inrättningars mottagnings-, vänt- eller sammanträdesutrymmen, till vilka allmänheten har obehindrat tillträde.

Tobaksrökning kan förbjudas eller begränsas även i andra än i 1 mom. avsedda inomhuslokaliteter eller delar av dessa, till vilka allmänheten har obehindrat tillträde. Angående rökningens förbjudande eller dess begränsande till därför anvisade utrymmen besluter innehavare av lokalitet eller del därav.

I de utrymmen, som avses i 1 och 2 mom. och vari rökning är förbjuden, skall på åtgärd av dess innehavare synligt uppsättas upplysningsmärke, ordningsstadga eller annan motsvarande stadga eller utdrag därur, som utvisar att tobaksrökning är förbjuden.

Arrangör av offentlig tillställning som avses i 1 mom. 2 punkten och innehavare av i 3 punkten avsett offentligt utrymme kan dock tillåta tobaksrökning i en del av ifrågavarande lokalitet eller utrymme. Detta bör angivas medels synligt uppsatta vederbörliga anslag.

Föreslagen lydelse

och liknande offentliga inrättningar,

3) vid offentliga tillställningar som arrangeras inomhus och till vilka allmänheten har obehindrat tillträde,

4) i inre utrymmen av allmänna kommunikationsmedel samt

5) på arbetsplatser i gemensamma och allmänna samt för kunder avsedda lokaler.

13 §

I 12 § avsedda innehavare av en lokal eller ett allmänt kommunikationsmedel samt arrangörer av offentliga tillställningar kan dock tillåta tobaksrökning i ett för ändamålet reserverat rum eller i en del av lokalen eller utrymmet under förutsättning att tobaksrök inte kan sprida sig till de utrymmen där tobaksrökning är förbjuden. För tobaksrökning får dock inte ett särskilt rum eller annat utrymme ordnas i anslutning till lokal som främst används av personer som inte har fyllt sexton år.

Vad som i 12 § 2 eller 5 punkten stadgas om förbud mot tobaksrökning i offentliga utrymmen eller på arbetsplatser tillämpas inte på utrymmen för kunderna vid restauranger och andra förplägnadsrörelser eller på restaurang- och måltidsutrymmen och gästernas inkvarteringsrum på hotell och andra inkvarteringsrörelser. Ägaren av en dylik rörelse eller en representant för honom kan förbjuda eller annars begränsa tobaksrökningen i dessa utrymmen samt ordna rökfria utrymmen och rum för gästerna.

En arbetsgivare är skyldig att, efter att ha avtalat med de anställda eller med deras representant, förbjuda tobaksrökning eller begränsa den så, att de anställda inte ofrivilligt utsätts för tobaksrök i sådana arbetsutrymmen på arbetsplatsen där tobaksrökning inte är förbjuden enligt 12 § 5 punkten.

Vad som i 12 § 5 punkten och i denna paragrafs 3 mom. stadgas om förbjudande och begränsning av tobaksrökning i gemensamma utrymmen och arbetsutrymmen på arbetsplatser tillämpas inte på ett arbetsutrymme i en anställds eller en näringsidkares eller annan yrkesutövares hem, eller på ett annat arbetsutrymme som används endast av medlemmarna i samma familj och av andra som bor i samma hushåll.

I 12 § avsedda innehavare av en lokal eller ett allmänt kommunikationsmedel samt arrangörer av offentliga tillställningar samt innehavare av utrymmen som reserverats för tobaksrökning

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

enligt 1 mom. skall sätta upp anslag som informerar om rökförbudet och om utrymmen som reserverats för tobaksrökning. Närmare bestämmelser om anslaget och dess placering kan utfärdas genom förordning.

13 a §

Om någon röker i ett allmänt kommunikationsmedel, en lokal eller på ett utomhusområde där rökning enligt 12 eller 13 § är förbjuden och trots uppmaning inte slutar röka, får innehavaren av kommunikationsmedlet eller trafikpersonalen, arrangören av en offentlig tillställning eller innehavaren av lokal eller utomhusområdet eller deras representant avlägsna honom från kommunikationsmedlet, lokalen eller utomhusområdet, om det inte kan anses oskäligt att han avlägsnas. Polisen är skyldig att på begäran lämna handräckning för avlägsnande av den som röker.

6 kap.

Ledning och övervakning

14 §

Den allmänna ledningen och övervakningen av iakttagandet av denna lag och med stöd av den utfärdade stanganden och bestämmelser ankommer på social- och hälsovårdsministeriet.

Inom länen omhänderhas ledningen och övervakningen samt inspektionen av tobaksfabrikerna av länsstyrelsen under medicinalstyrelsens överinseende.

Lokal övervakande myndighet är hälsovårdsnämnden.

14 §

Den allmänna ledningen och övervakningen av att denna lag och med stöd av den utfärdade stadganden och bestämmelser iakttas ankommer på social- och hälsovårdsministeriet.

Kommunen övervakar inom sitt område att denna lag och de stadganden och bestämmelser som utfärdats med stöd av den iakttas i enlighet med vad folkhälsolagen (66/72) stadgar om skötseln av de uppgifter som ankommer på kommunen i anslutning till utförandet av folkhälsoarbetet.

Arbetarskyddsmyndigheterna övervakar att stadgandena i 12 § 5 punkten och 13 § 3 mom. om förbud mot och begränsning av tobaksrökning iakttas på arbetsplatserna, i enlighet med vad om detta stadgas i lagen om tillsynen över arbetarskyddet och om sökande av ändring i arbetarskyddsärenden (131/73), om inte annat stadgas i denna lag.

Polisen övervakar att stadgandena i 12 § 3 punkten iakttas vid offentliga tillställningar.

17 §

Hälsovårdsnämnd skall på eget initiativ eller på basen av gjorda anmälningar förrätta inspektioner av lagrings- och försäljningsplatser

17 §

Kommunen skall på eget initiativ eller på basis av gjorda anmälningar förrätta inspektioner av lagrings- och försäljningsplatser för

Gällande lydelse

för tobaksprodukter samt övervaka försäljning av tobaksprodukter, reklam för tobaksprodukt och -imitation samt rökdon och annan försäljningsfrämjande verksamhet ävensom iakttagandet av rökningförbud och -restriktioner på sitt verksamhetsområde.

Konstateras vid inspektion eller eljest missförhållanden eller verksamhet som strider mot stadganden eller bestämmelser, skall hälsovårdsnämnden giva behöriga anvisningar för undanröjande av missförhållandena eller för inställande av den mot stadgandena eller bestämmelserna stridande verksamheten samt utsetta viss tid, inom vilken så skall förfaras.

Har rättelse icke skett inom utsatt tid, skall hälsovårdsnämnden meddela detta:

1) till allmän åklagare, därest fråga är om överträdelse av stadgandena i 10 eller 11 §; samt

2) till social- och hälsovårdsministeriet, därest fråga är om verksamhet, som strider mot stadgandena i 7, 8 eller 9 §.

18 §

Har vid försäljning eller annan överlåtelse av tobaksprodukt eller rökdon förfarits i strid mot stadgandena i 7 §, kan social- och hälsovårdsministeriet förbjuda tillverkare eller importör samt hos dessa anställd person att fortsätta eller upprepa den mot stadgandena stridande verksamheten.

Har reklam gjorts för tobaksprodukt, tobaksimitation eller rökdon eller ock vid annan försäljningsfrämjande verksamhet förfarits i strid mot stadgandena i 8 eller 9 §, kan social- och hälsovårdsministeriet förbjuda den som rekviderat eller utfört reklamåtgärden eller den försäljningsfrämjande åtgärden samt hos dessa anställd person att fortsätta eller upprepa den mot stadgandena stridande verksamheten.

Föreslagen lydelse

tobaksprodukter samt övervaka försäljning av tobaksprodukter och rökdon, reklam och annan försäljningsfrämjande verksamhet som gäller tobaksprodukter, *tobaksimitationer* och rökdon *samt iakttagandet* av rökningförbud och -restriktioner inom sitt verksamhetsområde.

Konstateras vid inspektion eller annars missförhållanden eller verksamhet som strider mot stadganden eller bestämmelser, skall kommunen ge behöriga anvisningar för undanröjande av missförhållandena eller för inställande av den verksamhet som strider mot stadgandena eller bestämmelserna samt utsetta en viss tid inom vilken så skall förfaras.

Har rättelse inte skett inom utsatt tid eller har det förfarande som strider mot stadgandena och som nämns i anvisningarna fortsatt eller upprepats efter den utsatta tiden, skall kommunen anmäla detta

1) till allmän åklagare, om det är fråga om ett förfarande som strider mot 10 eller 11 §, 12 § 1—4 punkten eller 13 § 1 mom. samt

2) till social- och hälsovårdsministeriet, om det är fråga om försäljning eller annan överlåtelse i näringsverksamhet av tobaksprodukter eller rökdon som strider mot 5 — 7 §§ eller annat förfarande som strider mot dessa stadganden eller om det är fråga om reklam eller försäljningsfrämjande verksamhet som är förbjuden enligt 8 och 9 §§.

18 §

Om reklam görs för tobaksprodukter, tobaksimitationer eller rökdon eller om deras försäljning annars främjas på ett sätt som strider mot 8 eller 9 §, kan social- och hälsovårdsministeriet meddela förbud för den som beställt eller utfört reklamen eller den försäljningsfrämjande åtgärden samt anställda hos dem att fortsätta eller upprepa det mot stadgandena stridande förfarandet.

Social- och hälsovårdsministeriet kan meddela tillverkaren och importören av tobaksprodukter eller rökdon eller andra näringsidkare förbud att sälja eller på annat sätt i näringsverksamhet överlåta en produkt, om produkten eller dess minutförsäljningsförpackning strider mot 5 § eller 7 § 1 och 2 mom., eller om tjär- och nikotinalterna i cigaretter inte undersökts på det sätt som 6 § 2 mom. förutsätter, eller om uppgifter om dessa halter inte lämnats enligt 6 § 3 mom.

Gällande lydelse

Förbudet skall förstärkas med vite, såframt ej detta av särskild orsak bör anses vara onödigt. Till förbudets förstärkning kan vid behov föreläggas nytt vite, större än det första. Nytt vite kan föreläggas även om handläggning av ärende för dömande till tidigare förelagt vite är anhängig vid domstol.

Ifall det med hänsyn till försäljnings- eller annan överlåtelse eller reklamåtgärds eller försäljningsfrämjande åtgärds beskaffenhet eller betydelse är påkallat, kan i 1 och 2 mom. avsedda fall före ärendets slutliga behandling temporärt förbud utfärdas och till dess förstärkning föreläggas vite. Temporärt förbud, som kan återkallas av den som förordnat därom, träder genast i kraft.

19 §

Social- och hälsovårdsministeriet kan förbjuda den som tillverkar eller importerar en tobaksprodukt att sälja eller på annat sätt överlåta produkten i näringsverksamhet, om de påskrifter som avses i 7 § 1 mom. saknas på tobaksproduktens minutförsäljningsförpackning, om påskriften strider mot stadgandena i förordningen, om tobaksprodukten innehåller förbjudna ämnen som vållar fara och men för hälsan eller om cigaretternas tjärhalt överstiger den tillåtna maximigränsen. Förbud kan utfärdas också tills vidare eller för viss tid.

Social- och hälsovårdsministeriet kan också förbjuda försäljning eller annan överlåtelse av tobaksprodukter i näringsverksamhet om cigaretternas tjär- och nikotinhalt inte har undersökts på det sätt som 6 § 2 mom. förutsätter eller om i 6 § 3 mom. stadgad anmälan om cigaretternas tjär- och nikotinhalt inte har gjorts.

Social- och hälsovårdsministeriet kan samtidigt förplikta den som tillverkar eller importerar en tobaksprodukt att inom en viss tid dra bort i 1 och 2 mom. nämnd tobaksprodukten från marknaden.

20 §

Social- och hälsovårdsministeriet kan, när om förbud förordnas, förplikta en tillverkare eller importör, för vars räkning försäljnings- eller reklamverksamhet eller försäljningsfrämjande åtgärd utförts, att inom en viss tid på lämpligt sätt vidta en rättelseåtgärd, om detta

Föreslagen lydelse

Social- och hälsovårdsministeriet kan förplikta en tillverkare eller importör som avses i 2 mom. att inom den tid som ministeriet bestämmer dra bort tobaksprodukten eller rökdonet från marknaden.

19 §

Om det på grund av omfattningen eller betydelsen av ett förfarande som strider mot de stadganden som avses i 18 § 1 och 2 mom. är nödvändigt att snabbt hindra att förfarandet fortsätts eller upprepas, kan social- och hälsovårdsministeriet meddela ett temporärt förbud innan ärendet avgörs slutligt. Ett förordnande om temporärt förbud träder i kraft genast och kan återkallas innan ärendet avgörs slutligt.

20 §

Social- och hälsovårdsministeriet kan när det fattar beslut om ett förbud enligt 18 § 1 och 2 mom. förplikta den som förbudet gäller att inom utsatt tid och på det sätt som ministeriet bestämmer vidta en rättelseåtgärd, om detta skall anses vara nödvändigt på grund av de

Gällande lydelse

till följd av de uppenbarliga men som upp av ovan i 18 § avsett förbud, utdömes av allmän domstol. Vitet kan utdömas varje gång förbudet överträdes.

Yrkan om utdömande av vite framställs av social- och hälsovårdsministeriet.

Föreslagen lydelse

uppenbara olägenheter som det mot stadgandena stridande förfarandet orsakar.

Social- och hälsovårdsministeriet kan, för att förstärka ett förbud eller ett förordnande som ministeriet meddelat enligt denna lag och kommunen, för att förstärka anvisningar som den meddelat, förelägga vite eller hot om att en åtgärd som inte vidtagits inom utsatt tid utförs på den försumliges bekostnad.

På vite och hot om tvångsutförande som förelagts med stöd av denna lag tillämpas vad om detta stadgas i viteslagen (1113/90), om inte något annat stadgas i denna lag.

21 §

Ändring får inte genom besvär sökas i ett beslut om förbud eller ett förordnande om temporärt förbud som social- och hälsovårdsministeriet meddelat på grund av reklam eller annan försäljningsfrämjande verksamhet i strid med 8 eller 9 § eller på grund av att en tobaksprodukts minutförsäljningsförpackning strider mot 7 § 1 eller 2 mom. eller i ett vitesföreläggande eller hot om tvångsutförande.

I beslut om vite och hot om tvångsutförande som kommunen förelagt för att förstärka iakttagandet av anvisningar i ett ärende som avses i 1 mom. får ändring inte sökas genom besvär. Den som har förelagts vitet eller hotet om tvångsutförande kan genom ansökan föra ärendet till social- och hälsovårdsministeriet inom 14 dagar från delfäendet av anvisningarna. En part som har meddelats ett beslut av social- och hälsovårdsministeriet kan föra ärendet till marknadsdomstolen så som anges i 3 mom.

Den som av social- och hälsovårdsministeriet har meddelats ett i 1 mom. avsett beslut om förbud eller förordnande om temporärt förbud eller förelagts vite eller hot om tvångsutförande, kan genom ansökan föra ärendet till marknadsdomstolen inom 30 dagar från delfäendet av beslutet eller förordnandet.

Marknadsdomstolen dömer ut vite som kommunen eller social- och hälsovårdsministeriet har förelagt och fattar beslut om verkställighet av hot om tvångsutförande i ärenden som avses i 1 mom., på ansökan av den som förelagt vitet eller hotet om tvångsutförande.

Länsrätten dömer ut vite som social- och hälsovårdsministeriet och kommunen förelagt den som handlat i strid med 5 och 6 §§ samt kommunen den som handlat i strid med

Gällande lydelse

10 kap.

31 §

Den som i strid mot 8 § gör reklam för tobak, tobaksprodukter, tobaksimitationer eller rökdon eller anknyter reklam för dessa till reklam för andra produkter eller i strid mot 9 § anknyter dem till försäljning av andra produkter eller till annan överlåtelse eller utförande av tjänster eller vidtar andra försäljningsfrämjande åtgärder, skall för brott vid **marknadsföring av tobak** dömas till böter eller, om omständigheterna är synnerligen försvårande, till fängelse i högst ett år.

Denna som i strid mot i 19 § stadgat förbud överlåter tobaksprodukter till försäljning i näringsverksamhet, skall dömas till böter för **olovlig överlåtelse av tobak**.

Den som i näringsverksamhet säljer eller eljest överlåter tobak eller rökdon till person, vilken uppenbarligen ännu icke fyllt sexton år, eller som bryter mot stadgandena i 11 § angående försäljning av tobaksprodukt, skall för **förseelse vid försäljning av tobak** dömas till böter.

Allmän åklagare får väcka åtal för brott som avses i denna paragraf endast på anmälan av myndighet, som nämnes i 17 och 18 §§.

Föreslagen lydelse

10—12 §§ eller 13 § 1 mom. och fattar beslut om verkställighet av hot om tvångsutförande, på ansökan av den som förelagt vitet eller hotet om tvångsutförande.

31 §

Den som gör reklam för tobak, tobaksprodukter, tobaksimitationer eller rökdon eller på annat sätt främjar försäljningen av dessa eller annars handlar i strid med 8 och 9 §§, skall för **förseelse vid marknadsföring av tobak** dömas till böter.

Den som gör reklam för tobak, tobaksprodukter eller rökdon eller på annat sätt främjar försäljningen av dessa eller annars handlar i strid med 8 och 9 §§ så att förfarandet också som helhet bedömt skall anses vara grovt på grund av det sätt på vilket det genomförts, målgruppens ålder eller storlek eller den ekonomiska nytta som förfarandet medfört, skall för brott vid marknadsföring av tobak dömas till böter eller fängelse i högst två år.

Den som i strid med kommunens anvisningar eller förbud fortfarande säljer eller på annat sätt i näringsverksamhet överlåter tobaksprodukter eller rökdon som strider mot 5 §, 6 § 2 eller 3 mom. eller 7 § 1 mom., skall för försäljning av produkter som strider mot tobakslagen dömas till böter.

Den som i näringsverksamhet upprepade gånger i strid med kommunens anvisningar överlåter tobaksprodukter eller rökdon till en person som inte fyllt sexton år, eller som som bryter mot 11 §, skall för **förseelse vid försäljning av tobak** dömas till böter.

Allmän åklagare får väcka åtal för gärningar som avses i 1—3 mom. endast på anmälan av social- och hälsovårdsministeriet och för en gärning som avses i 4 mom. endast på anmälan av kommunen.

Gällande lydelse

32 §

Den som trots påminnelse av innehavare av allmänt kommunikationsmedel eller vederbörande inomhuslokalitet eller del darav eller representant för dessa fortsätter att röka i utrymmen, där detta enligt 12 och 13 §§ är förbjudet, skall för **rökningsförseelse** dömas till böter.

Person, som gjort sig skyldig till i 1 mom. avsedd gärning, får på åtgärd av den som tillhör trafikpersonalen eller av innehavare av inomhuslokalitet eller del därav eller dennes representant avlägsnas ur kommunikationsmedlet eller annan ovannämnd lokalitet, såframt rökaren icke omedelbart upphör att röka och hans avlägsnande med beaktande av omständigheterna icke är uppenbart oskäligt. Polisman är skyldig att vid anfordran giva handräckning vid avlägsnandet.

Allmän åklagare får väcka åtal för gärning som avses i 1 mom. endast på anmälan av innehavare av allmänt kommunikationsmedel eller vederbörande inomhuslokalitet eller del därav.

34 §

Den ekonomiska fördel, vilken till följd av brott som avses i 31 § tillfallit brottets förövare eller den för vilken eller till vars förmån han varit verksam, skall dömas förverkad till staten. Kan fördelen icke exakt beräknas, skall den med beaktande av verksamhetens art och omfattning uppskattas. Gods eller dess värde, beträffande vilket i 31 § avsedda stadganden överträtts, skall helt eller delvis dömas förverkat till staten, såframt icke detta med beaktande av att förseelsen är ringa bör anses vara oskäligt.

Föreslagen lydelse

32 §

Den som trots påminnelse av innehavaren av ett allmänt kommunikationsmedel, en lokal eller ett utomhusområde eller av innehavarens representant, eller trots påminnelse av arrangören eller en ordningsman vid en offentlig tillställning, fortsätter att röka inomhus eller utomhus på ställen där tobaksrökning är förbjuden enligt 12 § 1—4 punkten, skall för rökningsförseelse dömas till böter.

En innehavare av en lokal, ett utomhusområde eller ett allmänt kommunikationsmedel som avses i 12 § 1—4 punkten eller innehavarens representant eller en arrangör av en i det nämnda lagrummet avsedd offentlig tillställning, som upprepade gånger tillåter tobaksrökning inomhus eller utomhus på ställen där det är förbjudet eller som försummar att inom utsatt tid vidta de åtgärder som enligt kommunens anvisningar fordras för att hindra att tobaksrök sprider sig till sådana utrymmen där tobaksrökning är förbjuden skall, om försummelsen inte kan anses vara ringa, för försummelse av skyddsåtgärder enligt tobakslagen dömas till böter.

Allmän åklagare får väcka åtal för en gärning som avses i 1 mom. endast på anmälan av innehavaren av det allmänna kommunikationsmedlet, lokalen eller utomhusområdet, av arrangören av den offentliga tillställningen eller av deras representant samt för en gärning som avses i 2 mom. endast på anmälan av kommunen.

34 §

Domstolen kan samtidigt som den dömer en näringsidkare till straff enligt 31 § 4 mom. för förseelse vid försäljning av tobak, meddela näringsidkaren förbud för en bestämd tid av högst sex månader att sälja och på annat sätt i näringsverksamhet överlåta tobaksprodukter och rökdon, om näringsidkaren efter att kommunen upprepade gånger meddelat anvisningar eller efter straff som en domstol tidigare ådömt för förseelse vid försäljning av tobak, fortfarande har sålt eller annars överlåtit tobaksprodukter eller rökdon till en person som inte fyllt sexton år eller om näringsidkaren annars genom sitt handlande har visat avsevärd likgiltighet för försäljningsförbudet.

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

Domstolens beslut med stöd av 1 mom. kan verkställas även om det inte vunnit laga kraft, såvida inte något annat bestäms i beslutet.

Denna lag träder i kraft den 199 .

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan den träder i kraft.

För användning i munnen avsedda tobaksprodukter som är förbjudna enligt 5 § 4 mom. och som marknadsförs i Finland när denna lag träder i kraft, får säljas eller på annat sätt överlätas i näringsverksamhet till och med den 31 december 1994.

2.

Lag**om ändring av lagen om marknadsdomstolen**

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i lagen den 20 januari 1978 om marknadsdomstolen (41/78) 1 § och 7 § 1 och 3 mom., sådana de lyder i lag av den 28 december 1990 (1276/90), samt *fogas* till lagen en ny 6 d § som följer:

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

1 §

Marknadsdomstolen handlägger och avgör i egenskap av specialdomstol de ärenden som faller under dess behörighet enligt konsumentkyddslagen (38/78), lagen om konsumentombudsmannen (40/78), värdepappersmarknadslagens verksamhet (1268/90) och som ansluter sig till regleringen av marknadsföring och avtalsvillkor samt de ärenden för vilka den enligt lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet (1061/78) är behörig.

1 §

Marknadsdomstolen handlägger och avgör i egenskap av specialdomstol de ärenden som faller under dess behörighet enligt konsumentkyddslagen (38/78), lagen om konsumentombudsmannen (40/78), värdepappersmarknadslagens verksamhet (495/89), lagen om otillbörligt förfarande i näringsverksamhet (1061/78) och lagen om depositionsbankernas verksamhet (1268/90) och som ansluter sig till regleringen av marknadsföring och avtalsvillkor samt de ärenden för vilka den enligt lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning (693/76) är behörig.

6 §

Ärende blir anhängigt vid marknadsdomstolen genom ansökan av konsumentombudsmannen. Vägrar konsumentombudsmannen att bringa ärende om förbud mot marknadsföringsåtgärd eller avtalsvillkor till marknadsdomstolens provning, är registrerad förening som verkar för bevakande av löntagar- eller konsumentintressen berättigad att göra detta.

6 d §

Ett ärende som skall behandlas enligt lagen om åtgärder för inskränkande av tobaksrökning blir anhängigt vid marknadsdomstolen på ansökan av den som meddelats förbud mot reklam eller försäljningsfrämjande verksamhet eller förordnande om temporärt förbud enligt 21 § 1 och 3 mom. i nämnda lag samt den som meddelats förbud mot att i näringsverksamhet marknads-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

föra en tobaksprodukt i en minutförsäljningsförpackning som strider mot stadgandena. Ett ärende som gäller utdömande av ett vite eller verkställande av ett hot om tvångsutförande som förelagts för att förstärka ett förbud eller ett temporärt förbud som meddelats med stöd av 7 § 1 och 2 mom., eller 8 eller 9 § i den nämnda lagen blir anhängigt på ansökan av den som förelagt vitet, det vill säga social- och hälsovårdsministeriet eller kommunen.

7 §

I ansökan skall uppgivas:

1) den näringsidkares eller annan persons namn, hemort och postadress mot vilken yrkandet riktas;

2) yrkandet och grunderna för detsamma; samt

3) de omständigheter på vilka sökanden stöder sig.

Sökanden skall underteckna ansökningen.

7 §

I ansökan skall uppges

1) den näringsidkares eller den andra persons namn, hemort och postadress mot vilken yrkandet riktas eller, om saken gäller en depositionsbanks ansökan enligt 6 c §, bankinspektionens beslut eller, om saken gäller ansökan enligt 6 d § av en näringsidkare, en tillverkare, den som beställt eller den som utfört reklam eller försäljningsfrämjande åtgärder eller en anställd hos dem, social- och hälsovårdsministeriets beslut eller dess förordnande om temporärt förbud,

2) yrkandet och grunderna för det samt

3) de omständigheter på vilka sökanden stöder sig.

Till en ansökan som avses i 6 c eller 6 d § skall fogas ett beslut eller ett förordnande som nämns i 1 mom. i original eller officiellt styrkt kopia samt bevis över dagen för delfäendet.

Denna lag träder i kraft den

199 .

